

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Diplomová práce

2016

Martin Batko

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Martin Batko

Terorismus z pohledu veřejné politiky

Diplomová práce

Praha 2016

Autor práce: **Martin Batko**

Vedoucí práce: **PhDr. Martin Cejp, CSc.**

Rok obhajoby: 2016

Bibliografický záznam

BATKO, Martin. 2016. *Terorismus z pohledu veřejné politiky*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Vedoucí práce PhDr. Martin Cejp, CSc., 78 stran

Abstrakt

Oblastí zájmu práce je boj proti terorismu na úrovni Evropské unie. Práce si pak klade za cíl analyzovat, jak efektivní jsou orgány EU v boji proti terorismu, tedy Europol, Eurojust a Protiteroristický koordinátor. V první části je pozornost věnována problematice samotného terorismu, za pomoci srovnávací analýzy a analýzy dat jsou diskutovány možné příčiny vzniku terorismu, jaké jsou faktory vedoucí dané osoby k radikalizaci a jaký je profil teroristy v Evropě. Další část se již věnuje samotné efektivitě hlavních orgánů EU v boji proti terorismu a následně bezpečnostní hrozbě spojené s problematikou zahraničních bojovníků, která se v agendě EU v boji proti terorismu stala prioritní oblastí. Tato část byla také zpracována na základě empirického výzkumu, a to polostandardizovanými rozhovory s experty v této oblasti. Bylo vyzkoumáno, že orgány EU v boji proti terorismu mají hned několik slabín a existuje hned několik limitů v jejich boji proti terorismu. Naopak v rámci opatření proti zahraničním bojovníkům se EU podařilo přijmout hned několik adresných a konkrétních opatření.

Abstract

Area of interest regarding this master thesis is the fight against terrorism at European Union level. The work then aims to analyze how effective the EU institutions in the fight against terrorism, Europol, Eurojust and the CTC, are. The first part focuses on the issue of terrorism itself, by the help of comparative analysis and data analysis the possible root causes of terrorism and issues regarding radicalization are discussed. The second part is devoted to the actual effectiveness of the main EU institutions in the fight against terrorism and consequently to the security threat associated with the issue of foreign fighters that became a priority agenda within the EU counterterrorism. These sections has also been prepared on the basis of empirical research since semi-standardized interviews with experts in this field were

conducted. It was investigated, that the EU institutions in the fight against terrorism have several weaknesses, and there are several limits in their fight against terrorism. Conversely, in the context of foreign fighters the EU has managed to adopt several concrete and directed measures.

Klíčová slova

Terorismus, Evropská unie, boj proti terorismu, radikalizace, zahraniční bojovníci, Europol, Eurojust, Protiteroristický koordinátor

Keywords

Terrorism, European Union, counterterrorism, radicalization, foreign fighters, Europol, Eurojust, Counterterrorism Coordinator

Rozsah práce: 164 971 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 29. 7. 2016

Martin Batko

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval PhDr. Martinu Cejpmu, CSc. za podnětné připomínky při vedení práce a poté všem expertům, kteří si udělali čas na zodpovězení mých otázek.

Teze diplomové práce

**Univerzita Karlova v Praze
Fakulta sociálních věd
Institut sociologických studií
Katedra veřejné a sociální politiky**

Teze diplomové práce

Předpokládaný název práce:

Terorismus z pohledu veřejné politiky

Autor: Martin Batko

Konzultant: PhDr. Martin Cejp, CSc.

Akademický rok: 2014/2015

2. Vymezení předmětu zkoumání

Terorismus se stal fenoménem, který je schopen zásadním způsobem ohrožit jakýkoliv stát současného světa a značným způsobem narušit jeho bezpečnostní prostředí. Vedle organizovaného zločinu, extremismu, náboženských, sociálních a jiných konfliktů, hospodářských a ekologických rizik, je terorismus považován za jednu ze základních bezpečnostních hrozeb, stejně jako výzev, současného světa. Definice terorismu je však obtížně uchopitelná, a to hned z několika důvodů. Terorismus sice vykazuje podobné známky v rámci jeho samotných projevů, nicméně z důvodu historického a teritoriálního vývoje různé teroristické skupiny sledují rozdílné cíle, motivy apod. Velmi často používanou definicí je ta, která vymezuje terorismus jako předem připravenou a promyšlenou formou použití násilí nebo její hrozby, zpravidla namířenou proti nezáčastněným osobám, a to s primárním cílem vyvolat pocit strachu, jehož prostřednictvím pak budou splněny ať už politické, náboženské nebo např. ideologické nároky (Baloun, 2009: 121).

Hrozba teroristického činu jako způsobu násilného prosazování vytyčeného cíle, je tak v současném světě permanentně vysoká. Charakteristickým rysem je existence nadnárodních sítí, jež jsou různorodě propojeny a i bez jednotného vedení sdílejí určité ideologie, cíle a metody k jejich plnění, informace či finanční kapitál. S přihlédnutím na teroristické činy, proběhnuvší v posledních letech, lze v současné době předpokládat, že jako objekty ohrožení mohou být považovány např. kritické infrastruktury státu, hrozí také zneužití biologických, chemických či jaderných zbraní. Stále větší pozornost začíná být věnována také dimenzi informačních a komunikačních kanálů, s jejichž neustálou modernizací se terorismu jako takovému naskýtají značné možnosti v oblasti propagandy, rekrutování nových členů, radikalizaci osob inklinujících k extrémním ideologiím apod.

V oblasti terorismu však není důležitým okruhem zkoumání jen historický vývoj, jeho důsledky a další faktory. Značná pozornost by měla být věnována taktéž samotným příčinám a motivům vedoucích k vykonávání teroristických činů. Jelikož se diplomová práce zaměří na tematiku terorismu z perspektivy veřejné politiky, pozornost bude zaměřena právě na společenské podmínky, které způsobují nebo mohou poskytovat podhoubí radikalizaci určité části populace a následné uskutečnění teroristických útoků.

2. Cíle diplomové práce

Jelikož v diplomové práci nebude na terorismus nahlíženo z čistě bezpečnostní perspektivy, ale primárně z hlediska veřejné politiky, dokument se především zaměří na společenské podmínky, které mohou způsobovat motivaci pro následné vykonávání teroristické činnosti. Problematice samotných příčin vedoucích k terorismu začíná být věnována stále větší pozornost, nicméně studie i názory jsou v oblasti této problematiky značně rozdílné, a to např. i v rámci validity základního předpokladu, zda má chudoba vliv na motivaci osob k páčání teroristických činů.

Díličními cíli práce je:

- Zrekapitulovat dosavadní trendy ve vývoji terorismu od počátku 90. let až po současnost.
- Analýza společenských faktorů, které mohou způsobovat vykonávání teroristické činnosti (např. ekonomické podmínky – chudoba, vzdělanost atd.)
- Na základě těchto faktorů naznačit možný budoucí vývoj ve sledovaných ukazatelích. Práce také nabídne porovnání s hlavními trendy dlouhodobých výzkumů v rámci téhle oblasti
- Nastínit možná opatření (programy, prostředky, aktéry) zaměřená na redukci podmínek, které mohou způsobovat terorismus.

Hlavním cílem diplomové práce je analyzovat, jaké společenské faktory a podmínky současného světa způsobují motivy chování vedoucí pachatele k vykonávání teroristické činnosti.

4. Metody a techniky

V rámci diplomové práce bude využita kombinace následujících metod a technik:

- **Poznatky z odborných publikací a pramenu**

V této oblasti budou využity především zahraniční publikace a studie, , dokumenty OSN, EU atd.

- **Analýza dokumentů**

V rámci této oblasti budou hodnoceny různé hodnotící zprávy a studie, sborníky z konferencí apod. Studium těchto dat poskytne prohloubení informací o charakteru, projevech strukturách teroristické činnosti

- **Analýza aktérů**

Analýza jednotlivých aktérů – terorista, občan, stát, média atd.

5. Předpokládaná struktura diplomové práce

1. Úvod
2. Teoretická východiska
3. Metody – analýza dokumentů, případová studia, analýza aktérů
4. Deskriptivní část – Terorismus obecně, jeho vývoj, aktéři, dopady
5. Analytická část – analýza společenských podmínek, které mohou vést k terorismu
6. Závěry

Literatura použita v tezi:

BALOUN, V. (2009). Nejzávažnější rizika pro ČR – terorismus. In: CEJP, M et al.: *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti: závěrečná zpráva*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, s. 121-137.

6. Základní literatura pojednávající o tématu

BAKKER, E., & KESSELS, E. (2012). The OSCE's efforts to counter violent extremism and radicalization that lead to terrorism: A comprehensive approach addressing root causes?. *Security & Human Rights*, 23(2), 89-99.

BRILEY, R. (2002). The Search for Terrorism's Root Causes: John Le Carre and the Little Drummer Girl. *Conference Papers -- American Political Science Association*, 1-24.

CAMPANA, A.,; LAPOINTE, L. (2012). The Structural "Root" Causes of Non-Suicide Terrorism: A Systematic Scoping Review. *Terrorism & Political Violence*, 24(1), 79-104.

CRENSHAW, E., ROBINSON, K., & JENKINS, J. C. (2007). The "Roots" of Transnational Terrorism: A Replication and Extension of Burgoon. *Conference Papers -- American Sociological Association*, 1.

ELNUR, I. (2003). 11 SEPTEMBER AND THE WIDENING NORTH-SOUTH GAP: ROOT CAUSES OF TERRORISM IN THE GLOBAL ORDER. *Arab Studies Quarterly*, 25(1/2), 57-70.

FELDMAN, R. L. (2009). The Root Causes of Terrorism: Why Parts of Africa Might Never Be at Peace. *Defense & Security Analysis*, 25(4), 355-372.

- FRANKS, J. (2009). Rethinking the Roots of Terrorism: Beyond Orthodox Terrorism Theory—A Critical Research Agenda. *Global Society: Journal Of Interdisciplinary International Relations*, 23(2), 153-176.
- GODOVIČOVÁ, E. (2012). The Relationship between Terrorism and Poverty in the Scholarly Debates. *Societas Et Res Publica*, 1(3), 75-85.
- KENNEDY, M. (1986). The Root Causes of Terrorism. (cover story). *Humanist*, 46(5), 5-30.
- KHAN, M. M.,; AZAM, A. (2008). ROOT CAUSES OF TERRORISM: AN EMPIRICAL ANALYSIS. *Journal Of Interdisciplinary Studies*,20(1/2), 65-86.
- KIVIMAKI, T. (2007). Can development and democratization address the root causes of terrorism in Southeast Asia?. *Pacific Review*,20(1), 49-73.
- MACLEOD, A. M., & ROWAN, J. R. (2004). Terrorism and the Root Causes Argument. *Social Philosophy Today*, 2097-108.
- MATIC, R., DREMEL, A., ŠAKIČ, M. (2015). Terrorism: Social Causes and Perspectives. *Varstvoslovje: Journal Of Criminal Justice & Security*, 17(1), 46-61.
- NEWMAN, E. (2006). Exploring the “Root Causes” of Terrorism. *Studies In Conflict & Terrorism*, 29(8), 749-772.
- PILAT, J. F. (2009). The causes of terrorism. *Journal Of Organisational Transformation & Social Change*, 6(2), 171-182. doi:10.1386/jots.6.2.171_1
- SCHMID, A. (2005). Root Causes of Terrorism: Some Conceptual Notes, a Set of Indicators, and a Model. *Democracy & Security*,1(2), 127-136.
- SMOLÍK, J. (2007). Společenské příčiny, podmínky a důsledky terorismu. In VEČERKA, K. Společenské podmínky vzniku sociálních deviací. Sborník příspěvků ze semináře sociální patologie MČSS. Praha: MČSS, 2007. s. 147-157.
- TASPINAR, Ö. (2009). Fighting Radicalism, Not "Terrorism": Root Causes of an International Actor Redefined. *SAIS Review Of International Affairs*, 29(2), 75-86.
- VON HIPPEL, K. (2002). The Roots of Terrorism: Probing the Myths. *Political Quarterly*, 7325-39.

Obsah

Úvod.....	14
1. Vymezení výzkumného problému, cíle a metody	15
1.1 Výzkumný problém.....	15
1.2 Cíle	17
1.3 Výzkumné otázky	19
1.4 Metody.....	19
2. Teoretická východiska	20
2.1 Právní přístup jako východisko boje proti terorismu	20
2.2 Válčný přístup jako východisko boje proti terorismu	21
2.3 Koncept „nového“ terorismu	21
3. Terorismus.....	22
3.1 Vymezení pojmu terorismus	22
3.2 Příčiny způsobující teroristické činy	23
3.3 Radikalizace.....	27
3.3.1 Klasifikace radikalizačních modelů	29
3.3.2 Profil teroristy v Evropě.....	33
3.3.3 Další možná vysvětlení radikalizace.....	33
3.3.4 Místa podněcující radikalizaci	36
4. Evropská unie v boji proti terorismu	38
4.1. Vývoj boje proti terorismu v rámci EU.....	38
4.2. Klíčové aktéry EU v boji proti terorismu.....	42
4.2.1. Europol	42
4.2.2. Eurojust	48
4.2.3. Protiteroristický koordinátor	52
5. EU a fenomén tzv. zahraničních bojovníků	54
5.1 Problematika zahraničních bojovníků	54
5.2 Profil zahraničního bojovníka.....	56
5.3 EU a její reakce na problematiku zahraničních bojovníků.....	57
5.4 Implementace a adresnost přijatých politik	59
Závěr	62
Summary	63
Literatura	65
Seznam použitých zkratk	76
Seznam příloh.....	77

Úvod

Fenomén terorismu je v současnosti považován za jednu z největších bezpečnostních hrozeb současného světa a je stále velmi diskutovaným tématem, a to ať už mezi politiky nebo například v rámci akademické sféry. Diskuze se zdaleka nevedou jen o původu, charakteru nebo jeho definici, ale také o příčinách, které tento typ násilného chování způsobují, stejně jako o opatřeních, která je třeba v boji proti terorismu adoptovat. Ačkoliv byl terorismus obecně vnímán jako bezpečnostní hrozba již napříč druhou polovinou 20. století, jeho akcentace se v celosvětovém měřítku začíná objevovat především po útocích ve Spojených státech amerických 11. září 2001 na Světové obchodní centrum a Pentagon. Po následných útocích v Madridě v březnu 2004 a v Londýně v červenci 2005 se agenda boje proti terorismu stává prioritní také v mnoha zemích Evropské unie. Momentálně tak neexistuje mnoho míst na světě, ve kterých by téma terorismu v rámci diskursu jistým způsobem vůbec nerezonovalo. Pro některé světové regiony se stává terorismus úplně novým bezpečnostním rizikem, pro některé další oblasti terorismus jen zkonstruoval novou dimenzi vnímání domácích konfliktů. I přesto, že terorismus jako takový se stal nedílnou součástí diskursu celosvětové politiky, v žádném případě není tento typ agresivního chování novým fenoménem, jelikož jeho kořeny sahají až k dobám Francouzské revoluce nebo Ruska v době 19. století (Franks 2009: 153). Terorismus jako koncept však neřídka kdy bývá také zpochybňován. A to i z toho důvodu, že i přestože původ terorismu sahá do poměrně daleké minulosti, je přítomen v mnoha globálních konfliktech a v celé šíři akcentován v masmédiích, politice a společnosti, stále neexistuje praktický žádné obecné vysvětlení, co přesně vlastně terorismus znamená a představuje. To stejné poté platí pro jeho samotnou definici, která je taktéž velmi těžce uchopitelná (Franks 2009: 153-154).

Pokud na terorismus bude nahlíženo z hlediska evropského prostoru, ani tady není nikterak novým jevem. Značné zkušenosti s ním má několik zemí Evropské unie, jmenovitě například Velká Británie, Francie, Španělsko, ale třeba i Irsko. Terorismus v evropském prostoru byl vždy chápán spíše jako interní fenomén v rámci daného státu a boj proti němu se tak hlavně vztahoval na vnitřní mechanismy a nástroje jednotlivých zemí. V tomto ohledu se Evropská unie výrazněji liší od přístupu, který například zastávají Spojené státy americké, které v rámci své protiteroristické agendy vnímají terorismus jako riziko přicházející zvenčí a dá se tedy s ním bojovat a potírat jej mimo území vlastního státu. Naopak v rámci Evropské unie, jak

již bylo nastíněno, je boj proti terorismu spíše konstituován jako problém vztahující se k policejním a justičním orgánům, potažmo bezpečnostním a zpravodajským služeb. Evropská unie tak terorismus nutně nevnímá v tak dramatických intencích, jako to lze vidět např. právě u zmiňovaných Spojených států. Evropský přístup v boji proti terorismu je spíše praktičtějšího rázu a zdaleka není vnímán tak kategoricky, jako v případě jiných zemí, jelikož tento typ násilného jednání je v rámci Evropské unie připodobňován zločinu. V praxi to tedy znamená, že ačkoliv terorismus, stejně jako zločin, může být mírněn, utlumován, potlačován a v daných mezích držen pod kontrolou, nikdy nemůže být úplně vymýcen. V porovnání se Spojenými státy tak v rámci Evropské unie není zdaleka kladen takový důraz na roli armády, stejně jako na vojenské operace probíhající mimo vlastní území. Nicméně, i přes výše zmíněné rozdíly má terorismus v agendě Evropské unie značnou důležitost, což lze mimo jiné demonstrovat tím, že boj proti terorismu zasahuje do jejich všech tří pilířů, v jejichž rámci jsou rozčleněny politiky a legislativní procesy (Euroactiv 2013).

1. Vymezení výzkumného problému, cíle a metody

1.1 Výzkumný problém

Byly to právě až zmiňované teroristické útoky na Spojené státy 11. září 2001, které agendu boje proti terorismu v rámci Evropské unie dostaly do popředí, jelikož před samotnými událostmi byla na evropské úrovni koordinovaná legislativní aktivita přítomna jen velmi sporadicky. Avšak po teroristických útocích v září 2001 byl prakticky okamžitě vytvořen rámec pro boj proti terorismu na úrovni Evropské unie. Na mítinku Rady pro spravedlnost a vnitřní věci, jenž se odehrál 20. září 2001, byly přijaty závěry vztahující se k bezpečnosti a další opatření, která měla být podniknuta v boji proti terorismu (Guild 2008: 178). Na základě těchto závěrů se pak Rada v prosinci téhož roku rozhodla rámec pro boj proti terorismu na úrovni Evropské unie přijmout, přičemž hlavním přínosem tohoto rámce měla být společná, univerzálně akceptovatelná definice terorismu a harmonizace sankčních mechanismů při podezření osob z vykonávání teroristických činů. Tyto činy jsou zařazeny do kategorie závažných trestných aktivit, jako je například vražda, ale zahrnují také pro ilustraci útoky na různé informační sítě. Mezi zakázané činy bylo taktéž uvedeno podněcování a napomáhání. To, co obrací běžný trestný čin v teroristický je skutečnost, že byl úmyslně spáchán jednotlivcem nebo skupinou proti jednomu, nebo více státům, jejich institucím nebo lidem s cílem zastrašit je a vážně narušit nebo zničit politické, ekonomické nebo sociální struktury dané země (Guild 2008: 178). V rámci stejného dokumentu pak Evropská rada deklaruje své rozhodnutí tvrdě

bojovat proti terorismu v jeho jakékoliv formě a zavazuje se v pokračování posilování mezinárodní koalice v boji proti této násilné aktivitě v jakékoliv podobě a formě, a to například zvýšenou kooperací mezi informačními službami bojujících proti terorismu- Europolu, Eurojustu, bezpečnostních služeb, policejních složek atd. (Official Journal of the European Communities 2001).

Evropská unie se tak bezpochyby stala důležitým bezpečnostním aktérem a události v září roku 2001 poskytly impuls a hodnotové východisko pro stále významnější a hlubší zapojení Evropské Unie do bezpečnostní agendy, a to jak v rámci členských států, tak dokonce mimo územní hranice Evropské unie (Bigo et al. 2007: 4-22). Evropská unie prvotně vstoupila na pole protiteroristických opatření skrze mechanismy spravedlnosti a vnitřních záležitostí, následně pak za pomoci společné zahraniční a bezpečnostní politiky, což je oblast, která je řízena mnohem ryzejší formou intergovernmentalismu (Guild 2008: 173-174).

Teoreticky vzato, protiteroristická opatření adoptována Evropskou unií po 9/11 2001 působí poměrně impozantním dojmem. Kromě výše zmíněných opatření se Evropské radě již v listopadu 2001 podařilo přijmout Akční plán pro boj s terorismem, v prosinci 2003 se pak Radě podařila prosadit nová Evropská bezpečnostní strategie, v rámci které se terorismus nachází v čele všech bezpečnostních rizik, jimž členské státy Unie mohou čelit, navíc strategie dále proklamuje nepostradatelnost společnost postupu napříč evropskými státy. V návaznosti a reakci na teroristické útoky, jež se odehrály v Madridu v březnu 2004 a v hlavním městě Velké Británie, Londýně, v červenci 2005, se Evropská rada v prosinci 2005 dohodla na schválení a vydání Strategie Evropské unie pro boj proti terorismu (Bureš 2011: 1-2). V neposlední řadě, také mezi mnoha reprezentanty Evropské unie byla veřejně artikulována přesvědčení, že protiteroristická opatření způsobila výrazný rozdíl v boji proti terorismu (Bureš 2011: 2). Z úst prvního Protiteroristického koordinátora Evropské unie, Gijse de Vriese pro ilustraci zaznělo, že boj proti terorismu ve svém podstatě mění roli a fungování Evropské unie, a to i z důvodu zvyšující se akceschopnosti (Gijse de Vries 2006: 10-11).

Nicméně mnoho dalších autorů o efektivní a významné roli Evropské unie na poli boje proti terorismu značně pochybuje a nepovažují ji za opravdu důležitého hráče v této oblasti. Velké otazníky se vznášejí především nad efektivitou a významem hlavních orgánů EU v boji proti terorismu, a to Europlem, Eurojustem a Protiteroristickým koordinátorem. Možnosti evropských bezpečnostních služeb v oblasti boje proti terorismu zůstávají totiž spíše slabšími, pravomoci Protiteroristického koordinátora jsou pak značně omezeny a mohly by se považovat za reprezentační a symbolické. Dlouhodobé bilaterální nebo multilaterální dohody jsou stále

preferovány v rámci bezpečnostních agentur národních států a podobné preference se dají vysledovat také na politické úrovni.

Právě s otázkami neefektivnosti se váží i současné bezpečnostní hrozby, a to především fenomén tzv. zahraničních bojovníků (foreign fighters). Tato problematika je spojena se s radikálními vyznavači islámu, kteří z členských zemí EU (především pak Francie, Německo, Belgie a Velké Británie) putují do konfliktních zón, hlavně pak do Sýrie a Iráku, kde bojují po boku tzv. Islámského státu. Velké bezpečnostní riziko se pak vztahuje k návratu těchto zahraničních bojovníků, jelikož kromě toho, že existuje značné riziko jejich zradikalizovaného chování a potenciální konání teroristických útoků, mají také bohaté zkušenosti z ostrých bojů a v neposlední řadě také schopnosti a vědomosti k výrobě výbušnin. V současné době se odhaduje, že v rámci členských zemí se do bojů v Sýrii a Iráku vydalo až na 5 000 zahraničních bojovníků, přičemž okolo třetiny z nich se už poidle všeho vrátilo do zemí, odkud se původně vydali bojovat. Většina posledních teroristických útoků pak byla spáchána právě osobami, které se účastnily bojů v konfliktních zónách (Europol, 2016, s. 27).

Na tomto místě je vhodné vysvětlit značnou odchylku od původně zamýšleného projektu diplomové práce. Původním záměrem bylo zkoumat společenské podmínky, které způsobují terorismus. Pokud však jde o problematiku příčin terorismu, jedná se o značně rozporuplné téma. Existuje celá řada proudů a teoretických výkladů příčin terorismu, přičemž neexistuje komplexnější shoda. Z toho důvodu se tedy téma změnilo a orientovalo se na téma boje proti terorismu, který už je lépe zpracovatelný. Efektivita institucí v boji proti terorismu, stejně jako politiky přijímané za účelem boje proti riziku terorismu v podobě zahraničních bojovníků jsou jistě zajímavé také pro oblast veřejné politiky. Především problematice zahraničních bojovníků je v literatuře věnováno jen minimum prostoru, přičemž tento fenomén je bezesporu předmětem výzkumu veřejné politiky. Téma ke všemu nabývá na vážnosti a aktuálnosti, a to vzhledem k tomu, že většina teroristických útoků na území EU byla často vykonána také za účasti zahraničních bojovníků, kteří se již vrátili zpátky domů

1.2 Cíle

S ohledem na výše stanovené rozpory ve vnímání efektivnosti a důležitosti hlavních aktérů Evropské unie v boji proti terorismu, bylo cílem diplomové práce analyzovat roli hlavních orgánů Evropské unie v boji proti terorismu, respektive efektivitu jejich výkonů, stejně jako odpověď EU na problematiku zahraničních bojovníků. Hlavní výzkumnou otázkou a cílem tak

bylo zjištění, jaká je efektivita hlavních orgánů EU (Europol, Eurojust, Protiteroristický koordinátor) v boji proti terorismu a zda Evropská unie dokázala dostatečně a adresně reagovat na teroristické hrozby v kontextu fenoménu zahraničních bojovníků.

Po úvodu a uvedení do tématu se následující část nejdříve věnovala teoretickému uchopení terorismu, tedy jeho definici, zachycena bude také debata, které probíhá ohledně příčin vedoucích k radikalizaci a následnému teroristickému jednání. Tato část pomohla teoreticky uchopit právě velmi komplexní problematiku příčin vedoucích k radikalizaci a terorismu. Po teoretickém uvedení do problematiky vzniku terorismu se diplomová práce pomocí srovnávací analýzy a analýzy pokusila nejdříve analyzovat současné příčiny radikalizace a následně možného teroristického jednání v Evropě, stejně tak jako se zaměřila na analýzu současných teroristických hrozeb na starém kontinentu. Přestože se názory na kauzální příčiny směrem k terorismu v akademických debatách značně liší, jak poukazuje Bloom s Hornem (2009: 3), např. mnozí vysoce postavení politici a zákonodárci ve Spojených státech mají tendence pracovat s domněnkou, že to jsou právě sociální podmínky, chudoba nebo nevzdělanost, které způsobují terorismus. V tomhle bodě však lze vidět poměrně zřetelný rozdíl mezi odbornými výzkumy a tvorbou politik směrem k boji proti terorismu, jelikož v kontextu akademického výzkumu by se závěry mnohých politických reprezentantů daly dokázat jen velmi těžce. Komplexní analýza podmínek a příčin, které mohou způsobovat terorismus je tak naprosto nezbytnou k tomu, aby jakákoliv legislativní nebo institucionální protiteroristická opatření byla efektivně nastavena, adresovala skutečné problémy a byla co nepřesněji nastavena vzhledem k zamýšleným výstupům. Právě z toho důvodu tak nejprve bylo cílem diplomové analyzovat příčiny vzniku teroristického jednání a radikalizace v Evropě.

V následující části pak bylo cílem kriticky analyzovat efektivitu a mandát klíčových aktérů EU v boji proti terorismu po událostech 11. září 2001. Pozornost byla zaměřena na reálný mandát v rámci boje s terorismem s ohledem na bezpečnostní agentury Europolu a Eurojustu, stejně tak byla evaluována pozice Protiteroristického koordinátora Evropské unie. Jak již bylo poznamenáno výše, časový rámec, respektive bod analýzy této studie byly útoky na Spojené státy 11. září 2001. V první řadě jsou události roku 2001 a útoky na Světové obchodní centrum považovány za klíčový moment ve vnímání fenoménu terorismu jako takového, a to v celosvětovém měřítku. Až od téhle chvíle začíná hrozba teroristických útoků hrát o mnoho výraznější roli v tvorbách politiky a v některých státech se dostává do popředí nejen bezpečnostní, potažmo zahraniční politiky. Stejný vzorec lze vysledovat také u Evropské unie. Ačkoliv byly před událostmi 11. září evidovány jisté pokusy o koordinaci legislativních

aktivit v rámci boje proti terorismu, konkrétních opatření bylo jen velmi málo. Už v témže byla po událostech zaznamenána rapidně zvýšená aktivita v oblasti protiteroristických opatření.

V další části pak byl na základě analýzy současné bezpečnostní situace v Evropě, a to především s ohledem na problematiku zahraničních bojovníků, zkoumán přístup a reakce EU na tuto bezpečnostní hrozbu, stejně jako adresnost opatření, které v boji proti zahraničním zahraničním bojovníkům adaptovala. Nejdříve byl analyzován a za pomoci expertů diskutován samotný problém, v další části již byl analyzován přístup a opatření, které EU proti zahraničním bojovníkům zavedla.

1.3 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka:

Jaká je efektivita hlavních orgánů EU (Europol, Eurojust, Protiteroristický koordinátor) v boji proti terorismu a dokázala EU dostatečně a efektivně reagovat na teroristické hrozby v kontextu fenoménu zahraničních bojovníků?

Dílejší výzkumné otázky:

1. Jaké jsou příčiny radikalizace a rizikové faktory, které ji spouštějí?
2. Reagovala protiteroristická opatření na úrovni EU na konkrétní události?
3. Jaký je reálný mandát hlavních orgánů EU v boji proti terorismu?
4. Jaké velké bezpečnostní riziko jsou zahraniční bojovníci?
5. Na jaké klíčové faktory by se protiteroristická opatření měla v rámci prevence zaměřit?

1.4 Metody

V rámci teoretické části byl výzkum proveden pomocí metody desk research. Byly využity komparativní metody, kterou porovnávaly velké množství relevantních a užitečných příkladů a přístupů. Důležitou součástí byly také analytické metody, hlavně pak analýza dat (dokumenty Evropské unie, implementační reporty, jednotlivé strategie a doporučení, akční plány, výstupy z interních mítinků Evropské unie, monografie, odborné články), analýza institucí a norem, použita byla také historická analýza dokumentů, která sloužila především k pochopení geneze protiteroristických politik na úrovni Evropské unie.

V diplomové práci pak byla také využita empirická metoda, a to formou polostandardizovaných rozhovorů s předními odborníky v oblasti bezpečnostní politiky

Evropské unie a terorismu. Jedná se celkem o 4 experty, z tohoto počtu jsou pak dva renomovaní zahraniční akademici ve výzkumu EU a terorismu. Jedná se o Rika Coolseata, profesora na Institutu mezinárodní politiky na univerzitě v Gentu, druhým zahraničním odborníkem byl Alexandr Mackenzie, profesor působící na Liverpoolské Univerzitě. V rámci České republiky byl vyzpovídán Tomáš Weiss, odborník z Univerzity Karlovy na EU a její zahraniční politiku. Do výzkumu byla zahrnuta také osoba s praktickými zkušenostmi s bezpečnostní politikou, a to bývalý náčelník Vojenské zpravodajské služby v ČR, generál Andor Šandor. Experti se v rámci dotazníku vyjadřovali k otázkám, ke kterým měli z hlediska své specializace nejlépe, připravený dotazník pro experty sloužil jako tematický rámec pro celý rozhovor.

Data, která byla primárně použita pro účely kvalitativní, stejně jako kvantitativní analýzy pocházela z oficiálních zdrojů Evropské unie. Zahrnuty byly oficiální dokumenty Evropské unie, implementační reporty, jednotlivé strategie a doporučení, akční plány, výstupy z interních mítinků Evropské unie atd. Pro ryze kvalitativní účely pak budou analyzovány sekundární zdroje, které zahrnovaly knihy zabývající se problematikou terorismu, protiteroristických opatření, radikalizace, prevence atd. Hojně byly využity také odborné články z mezinárodních databází, stejně tak jako relevantní reporty a studie think-tanků.

2. Teoretická východiska

2.1 Právní přístup jako východisko boje proti terorismu

Pokud by se měl ve zkratce definovat právní přístup k terorismu, nejspíše by se dalo argumentovat, že tento přístup chápe terorismus jako vážný zločin. Boj proti terorismu by tak v ideálním případě měl být konstituován stejně, jako např. opatření v boji proti organizovanému zločinu. Hrozba terorismu je vnímána jako velmi vážná, ne však jako existencionální, jež by bezprostředně ohrožovala samotnou existenci daného státu, společnosti nebo společenství. Terorismus je tak spíše chápán jako prostředek, než samotný výsledek. V rámci tohoto přístupu hrají hlavní roli v boji proti terorismu právní normy respektující lidská práva, využívají se také hlavně politické a finanční prostředky. Důraz je kladen na mezinárodní spolupráci, ne však globální válku proti terorismu. Přístup předpokládá, že terorismus jako takový nemůže být poražen pouze nástroji a prostředky, které budou reagovat pouze na určité teroristické útoky nebo události. Neméně důležitým aspektem v boji proti terorismu je dle tohoto přístupu

pochopení a identifikování aspektů, které vedou dané jedince ke konání teroristických útoků a dále, proč je určitá část společnosti v takových aktivitách podporuje. Terorismus tak nemůže být poražen okamžitě, naopak je potřebná spíše dlouhodobá komplexní strategie, která bude klást velký důraz na prevenci proti páchání teroristických útoků a bude schopná pružně a adekvátně reagovat na jakékoliv teroristické konání. Důležitými aktéry v boji proti terorismu jsou především zpravodajské služby, justice a policejní složky (Khandekar, 2011, s. 5-6).

2.2 Válečný přístup jako východisko boje proti terorismu

Válečný přístup k boji proti terorismu vnímá terorismus jako existencionální hrozbu, kterou je potřeba porazit i za cenu výjimečných opatření. Ostatní strategické zájmy jsou v tomto ohledu podřazeny boji proti terorismu. O terorismu je tak přemýšleno jako o protivníkovi, který by mohl být poražen ve válčném boji. Tento přístup tak mimo jiné předpokládá, že užití válčných metod může být úspěšný přístup a terorismus je možné vymýtit. Armáda má pak v rámci strategie boje proti terorismu mandát zasáhnout nezbytnými prostředky proti ohnisku nebezpečí. Daná vláda nemá přímé ambice potrestat teroristy, snaží se spíše o zničení existujících teroristických buněk, pronásleduje podporovatele radikálních extremistů a teroristy se snaží porazit na vybraném bojišti. Zvolené autority většinou používají výjimečná opatření, v rámci kterých mohou být do jisté míry porušena nebo ohrožována lidská práva, pokud to dané okolnosti vyžadují (jako příklad může sloužit věznice Guantanamo a její praktiky zadržování podezřelých osob z páchání terorismu). V rámci vnitřní ochrany státu/společnosti jsou přijímány přísnější legislativní opatření, výrazně posílené pravomoci bývají zpravidla dávány zpravodajským službám a bezpečnostním složkám (Monar, 2007, s. 267; Bureš, 2011, s. 55-57).

2.3 Koncept „nového“ terorismu

Zatímco v předchozích dekáдах byl terorismus v obecné rovině svázán s hranicemi národních států a sledovat bylo možné spíše separatistické nebo nacionální motivy v konání teroristických útoků, islámský terorismus svým charakterem naprosto změnil vnímání terorismu, stejně jako boj proti němu. Stále více autorů tak současný terorismus označují jako „nový“ (Cappello, 2016, 3; Bureš, 2011, s. 54-55). Zatímco teroristické organizace, jako Hizballáh, měly jasně danou hierchickou strukturu, s nástupem Al-Kájdy přichází naprosto nový model terorismu a hrozeb z něho plynoucích. Charakterizován je především svou

mezinárodní dimenzí, přičemž Al-Kájda v době svého největšího rozmachu nedisponovala hierarchickým řízením. Kromě velitele byly (a stále jsou) teroristické buňky rozprostřeny po celém světě. Hrozby spojené s novým východiském terorismu pramení z ochoty teroristu využívat zbraně hromadného ničení a obecně vzato jsou dílem teroristických útoků stále větší oběti na životech. Také mezinárodní charakter hrozby nabývá, na čím dal tím větším významu, s nástupem moderních technologií je navíc radikalizace náchylných skupin snadnější, než kdy dříve. Zatímco náboženství hraje v radikalizaci a následném konání terorismu podstatnou roli, rekrutování teroristů je přece jen komplexnější fenomén, který může zahrnovat také faktory jako sociální vyloučení, chudobu, frustraci z politické situace, porušování lidských práv apod. (Bureš, 2011, s. 54-55).

3. Terorismus

3.1 Vymezení pojmu terorismus

Ačkoliv terorismus je v současnosti dost možná jedním z nejčastěji používaných termínů napříč celou společností a politickými kruhy, a přestože bylo vytvořeno a přijato mnoho opatření, které jej mají za cíl potlačovat a bezpochyby bylo utraceno spousta finančních prostředků k co největšímu omezení tohoto druhu násilných aktivit, ve své podstatě neexistuje univerzálně platná a akceptovatelná definice terorismu jako takového. Ačkoliv si většina společnosti dovede mlhavě představit, co samotný terorismus vlastně představuje a znamená, daleko menší segment pak již pátrá po preciznější, konkrétnější a skutečně vysvětlující definici. Terorismus je vskutku komplexním a multidimenzionálním fenoménem a jako termín je užíván rozmanitě v široké škále různých kategorií (narkoterorismus, kyberterorismus). Objevují se tak i hlasy, které tvrdí, že terorismus se stal tak široce užívaným pojmem v tolika různorodých kontextech, až se samotný termín stal prakticky bezvýznamným (Schmid 2004: 376-381).

Pro účely této diplomové práce, i vzhledem k tomu, že je středem výzkumu Evropská unie a její protiteroristické snahy, může být využita právě společná definice přijata v Evropské radě v roce 2002. V rámci této definice hraje roli záměr, *„který úmyslně cílí na poškození dané země nebo mezinárodní organizace, přičemž záměrem této aktivity je vážně zastrášovat konkrétní populaci nebo protiprávně donucovat vládu nebo mezinárodní organizaci vykonat,*

nebo se naopak zdržet daných politik, nebo vážně destabilizovat či zničit fundamentální politické, ústavní, ekonomické či sociální struktury konkrétní země nebo mezinárodní organizace“ (Official Journal of the European Communities 2002). V rámci definice je pak ještě dále uvedeno osm konkrétních aktů, které mohou být považovány za teroristické jednání:

- 1) Útoky na lidský život, které mohou způsobit smrt
- 2) Útoky ohrožující tělesnou integritu člověka
- 3) Únosy a braní rukojmí
- 4) Způsobení rozsáhlého poškození vládního nebo veřejného zařízení, dopravního systému, zařízení infrastruktury, a to včetně informačního systému, uchycené plošiny umístěné na kontinentálním šelfu, veřejného prostranství nebo soukromého majetku, které může ohrozit lidské životy nebo způsobit značné ekonomické ztráty.
- 5) Unesení letadel, lodí nebo dalších prostředků hromadné veřejné, či nákladní dopravy
- 6) Výroba, držení, získávání, přepravování, dodávání nebo užití zbraní, výbušnin nebo jaderných, biologických či chemických zbraní. Jako stejný přečin je pak považován výzkum nebo vývoj biologických, nebo chemických zbraní
- 7) Uvolňování nebezpečných látek, které mohou způsobovat požáry, záplavy nebo výbuchy, jejichž důsledky mohou způsobovat ohrožení lidských životů
- 8) Přerušování nebo narušení dodávek vody, elektřiny nebo jakýchkoliv dalších základních přírodních zdrojů, jehož důsledkem je ohrožení lidských životů (Official Journal of the European Communities 2002).

3.2 Příčiny způsobující teroristické činy

Pozornost věnována samotným procesům a faktorům násilné radikalizace, rekrutování a následně také možným vykonáváním teroristického činu se rapidně zvýšila po teroristických útocích 11. Září 2001. Tyto události tak způsobily obrat nejen v politických agendách a redefinování bezpečnostních hrozeb, ale také v akademické sféře, která se otázkám radikalizace a jejím příčinám začala intenzivně věnovat. K nalezení je také velké spousta různorodých hodnotících zpráv a reportů vydaných vládními agenturami daných států, které se problematice příčin terorismu a radikalizace věnují (Bakker, Kessels 2012: 90).

Jednou z hlavních teorií, která vysvětluje výskyt a příčiny terorismu, kategorizuje právě tyto důvody do tří skupin. V rámci prvního vysvětlení je terorismus chápán jako zbraň chudých (Guelke 1995: 37). V rámci této kategorie mohou být identifikovány procesy, kdy je daná skupina neschopna získat dostatečnou podporu nebo nedisponuje dostatečnými vojenskými

prostředky a dalšími zdroji k dosažení svých cílů. Právě pro jedince nebo skupiny, které postrádají politickou sílu, může být terorismus prostředkem k jejímu dosažení (Crenshaw 1998: 11). V rámci druhé kategorie je terorismus chápán jako jeden z mnoha možných nástrojů, jak dosáhnout svých cílů. Jako příklad může být uveden Hamás, který disponuje i jinými prostředky k dosažení vytyčených záměrů (Kruglanski, Fishman 2006: 208-210). Poslední vysvětlení chápe terorismus jako poslední nabízenou možnost v daných okolnostech. K teroristickým útokům je přikročeno tehdy, když už selhaly všechny ostatní metody, s jejichž pomocí mělo být dosaženo konkrétních cílů (Crenshaw 1998: 10-11).

Jednou z nejkompexnějších studií na téma radikalizace, jejich možných příčin a následného terorismu je bezesporu publikace editována Torou Bjorgo, která nabízí systematický souhrn poznatků a představuje obecný rámec věnující se příčinám terorismu (Bakker, Kessels 2012: 90). Bjorgo ve své publikaci rozlišuje čtyři základní kategorie, které považuje jako příčiny vedoucí k terorismu, a to Strukturální; takové, které usnadňují proces radikalizace vedoucí k terorismu; motivační a spouštěcí příčiny. V rámci strukturálních důvodů lze identifikovat takové, které ovlivňují a zasahují lidské životy spíše v kontextu makro ukazatelů. Jako příklady této kategorie mohou být uvedeny faktory jako demografická nerovnováha, negativní jevy globalizace, rychlá modernizace nebo zvýšená míra individualismu. Příčiny, jež usnadňují (nebo urychlují) samotný výskyt nebo aktivaci teroristického jednání jsou takového charakteru, který primárně není hlavním spouštěcím mechanismem radikalizace nebo následného násilného či teroristického jednání. Mezi „urychlovače“ mohou být zařazeny například moderní sdělovací prostředky a jejich dynamický vývoj, rozvoj dopravy a s tím spojená možnost přepravy, zbrojní technologie nebo slabá kontrola některých států nad svým teritoriem. Jako motivační příčiny mohou být označeny takové, které se dají považovat za skutečné nebo vnímané pocity křivdy, jimiž mohou určité skupiny lidí na osobní úrovni trpět a právě kvůli nim pak jsou motivováni k tomu, aby jednali. Tento druh a charakter možných příčin může být do jisté míry zařazen také ke konkrétním symptomům fundamentálních strukturálních důvodů. V neposlední řadě nesmí být opomenut faktor spouštěcích mechanismů a příčin, jež přímo vyvolávají radikalizaci určité skupiny obyvatelstva a následné teroristické jednání. Mezi tyto atributy mohou být zařazeny například důležité nebo provokativní události, které svým charakterem mohou vyvolávat snahy po pomstě nebo odvetné akci. Za příklady takovýchto skutečností mohou být uvedeny různorodé dramatické změny politického prostředí, šokující čin spáchaný daným nepřítelem. Jako spouštěcí mechanismus mohou dokonce fungovat také mírová jednání, která mohou dané odpůrce politického kompromisu motivovat k uskutečnění teroristických útoků z toho důvodu,

aby bylo dosaženo podkopání nebo narušení mírových rozhovorů a došlo tak ke zdiskreditování umírněných postojů jednotlivých aktérů snažících se o dosažení dohody (Bjorgo 2005: 4-5).

Právě na základě výše popsaných širokých kategorií poté Bjorgo (2005: 259-260) identifikuje sadu celkem čtrnácti specifitějších příčin, které mohou být považovány za klíčové při procesech radikalizace některých skupin a následného konání teroristických útoků:

- 1) Nedostatečná míra demokracie a s tím spojených občanských svobod
- 2) Tzv. „fail states“¹ nebo ostatní slabé státy
- 3) Rychlá modernizace
- 4) Extremistické ideologie
- 5) Historická zkušenost daného národa s politickým násilím, občanskými válkami, krvavými revolucemi, okupacemi cizích armád nebo autoritářskou/diktátorskou vládou
- 6) Hegemonie nerovnováha rozložení mocenských sil
- 7) Nelegitimní či zkorumpované vlády
- 8) Přítomnost silného vnějšího aktéra, který prosazuje a podporuje nelegitimní vlády v konkrétní zemi
- 9) Represe způsobeny okupací cizích států nebo koloniálních mocností
- 10) Zkušenost s etnickou nebo náboženskou diskriminací
- 11) Selhání nebo neochota daného státu a vlády integrovat do společnosti opoziční skupiny, stejně tak jako nově formující se sociální třídy
- 12) Zkušenost se sociální nespravedlností
- 13) Přítomnost a vláda silných, ideologických vůdců
- 14) Výskyt události, kterou mohou vyvolat teroristické jednání

Jak již výše zmíněný výčet může napovídat a indikovat, terorismus je očividně výsledkem široké škály faktorů, které se mohou značně odlišovat ve svém charakteru, původu i rozsahu. Významnou roli tak hrají personální a kontextuální faktory daného teroristy či skupiny teroristů, stejně tak jako sociální prostředí, ve kterém se nacházejí. Některé z příčin terorismu navíc odrážejí jisté obecné trendy ve společnosti a mohou být jen velmi složitě ovlivňovány jak jednotlivcem, tak politikami jednotlivých národních vlád. Řeč je například o

---

¹ Za „fail states“ jsou považovány takové země, jejichž vládní reprezentace ztratily svou politickou autoritu, přičemž politický a ekonomický systém se stal tak slabým, že nad tím vlády ztratily kontrolu. Vlády tak nejsou schopny splnit své základní povinnosti jako ochranu obyvatel a zajištění svrchovanosti státu (Oxford Dictionary).

důsledcích stále zrychlující se modernizace nebo historických zkušeností s politickým násilím atd. (Bakker, Kessels 2012: 92).

V akademické sféře, stejně jako v té politické, však stále nad otázkami příčin způsobujících radikalizaci a následně teroristického jednání, existuje široká škála názorů, přičemž některé faktory jsou považovány za více důležité, než ty ostatní. Poměrně široká shoda je například na roli demokracie a budování prosperující společnosti jako mechanismu, který značně omezí výskyt teroristických útoků. Např. Steinberg (2002: 7) vysledoval, že v dlouhodobém horizontu se teroristické skupiny a sítě znovuobnoví i přesto, že by byly adresnými protiteroristickými opatřeními v daném bodě vymýceny. Jedině za předpokladu co nejvíce nepřátelského prostředí směrem k terorismu, které bude znemožňovat rekrutování nových členů a udržitelnost teroristické aktivity může být tomuto jevu zamezeno. Tyto podmínky mohou být podle Steinberga splněny za pomoci budování stabilní, prosperující demokratické společnosti, a to především v zemích, které nedisponují dostatkem takovýchto atributů. Řeč je tak hlavně o zemích arabského světa, Afriky a částech Jižní, Jihozápadní a Střední Asie.

Bohatá debata pak také existuje v otázce, zda lze nalézt kauzalitu mezi sociálními podmínkami na jedné straně a vznikem terorismu na straně druhé. V kontextu akademických debat mohou být identifikovány dva hlavní proudy. Ten první zastává stanovisko, že socioekonomické podmínky, jako příjmová nerovnost, chudoba nebo ekonomické podmínky, obecně významnou měrou ovlivňují následné pocity sociální nespravedlnosti a deprivace, které v konečném důsledku mohou pramenit v radikalizaci a teroristickému jednání. Veřejné politiky snažící se adresovat příjmovou a ekonomickou nerovnost jsou tak dle toho proudu důležitým předpokladem pro boj s terorismem (Burgoon 2006: 176-177). V rámci akademiků – obhájců kauzální přičinnosti mezi sociálními podmínkami a terorismu, se objevuje několik dílčích proudů. Autoři jako Freytag et. Al (2009: 1-27), Akhmat et al. (2014: 3065-3079) nebo Kivimaki (2007: 49-73) ve svých studiích stvrzují pravdivost hypotézy, že socioekonomické podmínky a především chudoba hrají ve výskytu terorismu značnou roli, Akhmet et al. s Kivimakim své výsledky dokonce empiricky ukazují na případu jižní a jihovýchodní Asie. Další skupina autorů v čele s Bloomem a Hornem, (2009: 1-40), Khanen a Azamem (2008: 65-86) a von Hippelovou (2002: 25-28) akcentují, kromě potvrzení přičinnosti mezi sociálními podmínkami a terorismem především roli chudoby v kombinaci se vzděláním.

Naopak, druhý proud v rámci této debaty, který je přece jen o něco početnější než ten první, nevidí skutečnou příčinu vzniku a výskytu terorismu v socioekonomických podmínkách. Opatření veřejných politik, která se snaží o zvyšování ekonomického blahobytu a většího

sociálního smíru, tak podle tohoto názorové proudu nejsou relevantními ani efektivními nástroji v boji proti terorismu. Autoři této skupiny identifikují příčiny spíše v politických podmínkách a nastavení, roli tak hraje především výskyt autoritativních vlád nebo přítomnost tzv. „fail states“. Podpora rozšiřování demokratických principů nebo vlády práva by tak mohlo být jedním z účinnějších opatření než snaha o zvyšování ekonomického a sociálního blahobytu (Burgoon 2006: 176-177). Stejně jako v případě prvního proudu, i v rámci kategorie odmítající příčinnost sociálních podmínek a terorismu mohou být identifikovány dílčí směry. Autoři jako Piazza (2006: 2006: 159-177; 2007), Abadie (2006: 50-56), Newman (2006: 769-770), Boylan (2009: 1-21), Pilat (2009: 180) ve svých empirických studiích nenalezli žádnou kauzální příčinnost mezi vznikem terorismu a socioekonomickými podmínkami. Závěry některých studií (Kis-Katos et al 2011: 17; Kurill-Klitgaard et al. 2006: 289-315), dokonce naznačují, že to jsou naopak bohatší státy světa, v rámci kterých je pravděpodobnější vznik a výskyt teroristických útoků. Studie Berrebiho (2007: 1-36) a Kruegera s Malečkovou (2003: 119-144) pak prokazují zcela opačný jev, který jde proti mnohým minulým předpokladům. V rámci výzkumu a analýzy Hamásu a Hizballáhu se prokázalo, že to jsou naopak bohatší a vzdělanější individuality, které jsou pak ve finále více náchylné ke konání teroristických útoků. V kontextu tohoto přístupu je však nutno podotknout, že je ohraničen regionální dimenzí provedených výzkumů a nejde z něj vyvozovat obecné závěry.

3.3 Radikalizace

Vzhledem k faktu, že ve své podstatě neexistuje širší shoda na tom, jaké jsou skutečné příčiny terorismu, stále více pozornosti je v Evropě, a to zejména po útocích 11. září 2001, věnováno problematice radikalizace, tedy jaké faktory donutí jednotlivce k adoptování radikálních názorů na svět do takové míry, v rámci kterých jsou schopni stát se teroristy. Oblast radikalizace se tak na počátku 21. století stala v kontextu boje proti terorismu na evropské úrovni centrálním bodem, který je potřeba, při tvorbě protiteroristických opatření, zohledňovat (Bureš, 2011, s. 10). Jak již bylo nastíněno v samotném úvodu práce, výzkum je omezen pouze na islámský terorismus, tudíž i v rámci této podkapitoly bude radikalizace zkoumána především z pohledu militantního islamismu v Evropě. Právě militantní islamismus je v Evropě novějším fenoménem, než další radikalizující ideologie, historicky spíš levicově², nebo nacionalisticky³ zaměřené. I díky své kratší historii je však méně empiricky zdokumentován a o to méně je mu rozuměno. Nicméně, podle bezpečnostních složek napříč státy v Evropě, právě skupiny

---

² Rudé armády, Frakce Rudé armády

³ Baskické hnutí ve Španělsku, Sinn Féin v Severním Irsku

inspirovány militantním islamismem představují největší současnou teroristickou hrozbu v Evropě (Center for Terror Analysis, 2013, s. 1-6).

Samotný termín radikalizace se před útoky 11. září v médiích objevuje jen zřídka, zmínky o tomto fenoménu byly k nalezení víceméně jen v akademické literatuře. Sedgwick (2010, s. 480) poznamenává, že největší nárůst ve frekvenci používání termínu „radikalizace“ nastává mezi lety 2005 a 2007, za čímž nejspíše stojí nárůst „domácího terorismu“ v západní Evropě, za zmínku stojí především útoky v Londýně 2005. Právě od tohoto bodu se většina západoevropských států rozhodla zavést programy proti radikalizaci. Někteří autoři (Richards, 2011, s. 152) naopak celý koncept radikalizace kritizují, protože jej nepokládají jako vhodný přístup, na jehož základě by měla být postavena protiteroristická opatření. Podle tohoto autora by měla být pozornost upřena především na ty, kteří se zapojují nebo podporují terorismus, spíše než se soustředit na myšlenkové pochody, které jednotlivce později dovedou k terorismu.

Stejně, jako v případě terorismu, také definice termínu „radikalizace“ je bodem mnohých definičních debat, protože pro spousty akademiků znamená rozdílné konotace. Obecně vzato je radikalizace chápána jako proces, skrze který si jednotlivci a organizace osvojují násilné strategie za účelem dosažení politických cílů. Fenomén radikalizace se může objevit na obou úrovních, jak té individuální, tak v kontextu určité skupiny, v rámci které je její výskyt mnohonásobně vyšší (Olesen, 2009, s. 9). V současné době je radikalizace popisována jako fenomén, který vede k domácímu terorismu, jenž je charakterizován útočnickými narozenými a byli vychovanými v zemi, na kterou se pak snaží v rámci teroristického aktu útočit. Radikalizace vedoucí k domácímu terorismu získala značnou pozornost, když stále větší procento teroristických útoků v západoevropských zemích bylo připisováno místním skupinám, které nebyly přímo napojené na teroristickou organizaci Al Káida, byť její aktivity sloužily jako hlavní inspirace (King; Taylor, 2011, s. 603). Nicméně, určitý počet radikálů se bude v každé společnosti vyskytovat vždy. Zároveň je nutné podotknout, že radikalizace tak nutně nemusí vždy vyústit v násilné a protiprávní jednání (European Commission's Expert Group on Violent Radicalisation, 2008, s. 7).

Stejně jako v případě debaty ohledně samotných příčin způsobujících terorismus, také studium procesů radikalizace je komplikováno souběhem hned několika faktorů. Samotný proces radikalizace vedoucí k teroristickým činům je totiž nelineárním procesem s několika fázemi, které se liší charakterem i svou délkou. Existuje několik scénářů, v rámci kterých se jednotlivci postupně radikalizují, stejně tak se jen velmi obtížně hledá jedna společná příčina tohoto fenoménu. Ke všemu je také nutné podotknout, že studium radikalizace a procesů ji

doprovázejících je stále spíše v zárodku, což ovlivňuje také samotná protiteroristická opatření, jelikož doposud existuje jen velmi povrchní znalost toho, jaké aspekty donutí jednotlivce k teroristickému jednání. Jak bude více diskutováno níže, existuje celá řada faktorů, které jsou označovány jako napomohající radikalizačnímu procesu, nicméně jejich opravdová relevance a důležitost může být do určité míry stále zpochybňována, jelikož neexistuje dostatečný počet studií založených na empirických datech. V neposlední řadě je také třeba zmínit skutečnost, že radikalizace je sociálním fenoménem a obvykle neodehrává v izolaci od společnosti, ba naopak. Sociální kontext, ve kterém se radikalizační tendence objevují, tak je vždy potřeba brát v potaz, zvláště pokud se zkušenosti s terorismem, společenské podmínky a pozadí, liší v národních státech napříč Evropou. I z toho důvodu nemusí být doporučení jednotlivých případových studií zabývajících se radikalizací relevantní pro všechny národní aktéry stejně (Bureš, 2011, s. 10).

3.3.1 Klasifikace radikalizačních modelů

King s Taylorem (2011, s. 602-622), se ve své studii zabývají procesům „domácí“ radikalizace inspirované teroristickou organizací Al-Kájda a ideologii násilného džihádu, odehrávající se na území daných národních států, a to v zemích západní Evropy a Severní Ameriky. V rámci svého výzkumu se pokusili o klasifikaci modelů, v rámci nichž jsou procesy radikalizace vysvětlovány a popisovány.

Prvním modelem je tzv. Borum's Pathway, ve které je nastíněna cesta k radikalizaci, která má celkem čtyři fáze, v rámci které si jednotlivec osvojuje ideologii, díky níž pak ospravedlňuje své teroristické konání. V prvotní fázi konkrétní jedinec považuje svou životní situaci a společenské postavení za nežádoucí, v té druhé pak jedinec porovnává a posuzuje svou situaci s lepšími podmínkami ostatních lidí, přičemž svůj stav a poměry považuje za nespravedlivé a nelegitimní. Někteří v této fázi začínají obviňovat jinou sociální skupinu za současný stav a nedůstojné podmínky té své, a právě vzorek zmíněných lidí se tak dostává do třetího stádia, ve kterém jsou za viníky dané situace individuality nebo sociální skupiny označeni jiní. V momentě, kdy je dané skupině přidělena zodpovědnost za neutěšenou situaci, začne být v očích radikalizujícího se jednotlivce odsuzována a dehumanizována. Ve čtvrté, finální fázi jsou pak generovány negativní stereotypy směřující na obviněnou skupinu, přičemž tyto stereotypy jsou aplikovány na všechny členy daného společenství. Násilí je v téhle fázi již ospravedlnitelným činem a je namířeno přímo proti konkrétní skupině, které je podle

zradikalizovaného jednotlivce/skupiny plně zodpovědná za všechny vnímané nespravedlnosti a křivdy (King, Taylor, 2011, s. 604).

Druhým modelem je Wiktorowiczova teorie zapojování se do extrémních skupin. Autor představuje specifickou radikalizační trajektorii, které je založena na etnografické případové studii s islamistickou organizací ve Velké Británii, která se snaží o propagaci celosvětové islamské revoluce. Ve svém modelu Wiktorowicz nepoužívá termín radikalizace sám o sobě, místo toho se odkazuje na celkem čtyři procesy, které nakonec dovedou jednotlivce k připojení se do struktur extremistických islamistických skupin (Wiktorowicz, 2004, s. 1-2). První fáze je označována jako „kognitivní otevření se“, které je často důsledkem osobnostní krize jednotlivce, jež může být způsoben životními událostmi, jako např. ztrátou zaměstnání, zkušenosti s viktimizací nebo diskriminací. Osoba se stává náchylnější k názorům a myšlenkám, které pro ni před zmíněnou krizí nebyly myslitelné. Impulsem může být také kontakt právě s extremistickou skupinou, která jedince v krizovém období může výrazněji ovlivnit. Ve druhé fázi „hledání náboženství“ se pak vnímání jednotlivce, vzhledem k událostem z první fáze, stále více přesouvá k náboženství. Zmíněné náboženské hledání a vnímavost poskytuje individuovi základ k adaptování vnímání světa podle extremistické, islamistické skupiny. Skrze debatu a poznávání extrémních islamistických názorů na svět, se individuum dostává do třetího stádia, které by se dalo volně přeložit jako „zapadnutí“, kdy se jedinec ztotožňuje s názory skupiny a považuje je za shodné s těmi svými (Wiktorowicz, 2004, s. 7-11). Tato situace nastane tehdy, pokud radikalizující se jedinec, chová jistou dávku respektu k náboženským autoritám proklamující extrémistické názory v dané skupině. Čtvrtá fáze „socializace a zapojení“ je charakterizována vstupem individua do dané radikální skupiny, dochází k osvojení ideologie a adoptování skupinové identity. Ideologie i identita skupiny je udržována pomocí interakcí mezi jejími členy, zároveň probíhá odcizování jednotlivce od společnosti, ve které žil dříve. V této fázi jsou již názory dané osoby plně reformulovány na ty extremistické (King, Taylor, 2011, s. 606).

Třetím modelem je Moghaddamovo „schodiště“ vedoucí k terorismu. Za pomocí metafory Moghaddam vysvětluje radikalizační proces, který je rozdělen do celkem 6 fází/pater, přičemž v každé části může být jedinec ovlivněn různými specifickými faktory, které jej mohou posunout do dalších „pater“ schodiště, nebo jej naopak zastavit. Záleží tak především na reakcích osoby na konkrétní podněty. V první fázi, nebo přízemí, Moghaddam poukazuje především na pocity deprivace jako spouštěcí faktor na cestě k postupné radikalizaci. Vnímání dané sociální skupiny nemusí být nutně založeno na objektivních soudech a je spíše subjektivní interpretací situace konkrétního uskupení. Lidé, kteří situace své skupiny porovnávají s jinými

a tu svou zároveň považují za nespravedlivou, disponují větší nákloností k postupu do dalšího patra pomyslného schodiště. Lidé, kteří se v rámci své sociální skupin rozhodnou bojovat proti vnímaným křivdám a budou se snažit vylepšit svůj sociální status, se nacházejí v imaginárním prvním patře Moghaddamova schodiště (Moghaddam, 2005, s. 161-164). V rámci druhého poschodí je nespokojenost namířena proti určitému cíli, tedy viníkovi. Nicméně, pozornost již zde často nebývá zaměřena proti příčině vnímané nespravedlnosti a je nahrazena agresí. Lidé, kteří začínají inklinovat k agresivnímu chování mohou začít adoptovat radikální názory a pokud tak učiní, postupují do dalšího patra. Osoby, které se dostávají takto daleko, jsou ve většině případů mladí muži, kteří společně se se stejně smýšlejícími jedinci dostávají do stádia, ve kterém již začínají morálně ospravedlňovat teroristický útok. Individua v dané skupině sdílejí své křivdy a navzájem se radikalizují, což nakonec vede k izolaci od okolního světa, lidé ve skupině v této fázi již také maximalizují rozdíly mezi sebou a externím, vykonstruovaným nepřítelem (Moghaddam, 2005, s. 161-165). Ti, kteří v procesu radikalizace pokračují dál, se dostávají do čtvrtého poschodí, ve kterém se oficiálně připojují k teroristické organizaci. V rámci tohoto uskupení dochází ke konsolidaci extrémních názorů, na řadu přichází kategorizace jako „my“ versus „oni“, „zlo“ versus „dobro“. V této fázi jednotlivce získává také svou specifickou funkci v rámci teroristické organizace. Ti, kteří pokračují a dostanou se až do pátého, potažmo posledního, šestého patra, jsou ochotní a připraveni spáchat teroristický útok. V průběhu posledního stádia/poschodí, podřízenost a podrobení jsou psychologickými faktory, které ulehčují spáchaní teroristického činu (Moghaddam, 2005, s. 165-169).

Čtvrtý model má na svědomí Zpravodajská divize newyorské policie, který je popisován celkem ve čtyřech fázích. V prvním, „před radikalizační stádiu“, je popisován především svět jednotlivce ještě předtím, než započne samotný proces radikalizace. Ačkoliv neexistuje univerzální psychologický profil, autoři poukazují na několik společných znaků, které napříč případy lze vysledovat. Radikalizování jedinci bývají často mladými Muslimy ze střední třídy, příslušníci druhé nebo třetí generace imigrantů, zároveň však poměrně dobře vzdělaní, velmi často s čistým trestním rejstříkem. Ačkoliv Muslimové, popisování jedinci jsou jen zřídka radikálními nebo oddanými věřícími. Ve druhé fázi tzv. „sebepoznávání“, začíná pro jedince s predispozicemi samotný proces radikalizace. Klíčovým motivem je hlubší obrácení jedince ke Islámu, jakožto reakci na svou osobní krizi, jež mohla být vyvolána událostmi jako ztrátou zaměstnání, dlouhodobější diskriminací nebo krizí identity (Silber a Bhatt, 2007, s. 6-7). S procesem formování nové totožnosti, jedinci hledají stejné smýšlející individua a společně se stávají extrémnějšími ve svých názorech, stejně jako více věřícími. Dostávají se do třetí fáze, „indoktrinace“, ve které již jedinec plně akceptuje fundamentalistické světonázory a připouští

násilí proti všemu neislámskému. Jejich víra začíná být politizována, jako hlavní nepřítel je vykonstruován Západ, jenž se snaží vést válku proti Islámu. V této fázi se také radikalizovaný jedinec stává bojovníkem za ochranu všech Muslimů, jedinci se svými kumpány opouštějí mešity a společně se stejně smýšlejícími osobami probírají svou radikální agendu v ústraní. Poslední stádium nastává v momentě, kdy se jedinec považuje za „svatého bojovníka“ a je ochoten ve jménu džihádu spáchat teroristický útok. Konkrétní jedinec může vyhledávat vojenská výcvik v některých z teroristických buněk, jistý druh výcviku může být organizován také jeho domovskou skupinou. V tomto bodě již také probíhá plánování konkrétního teroristického útoku, vybírá se cíl, čas, datum, způsob útoku, rozdělují se role ve skupině apod (Silber a Bhatt, 2007, s. 6-7).

Jako poslední příklad bude uveden Sagemanův model, který na rozdíl od ostatních radikalizaci nedefinuje jako na sebe navazující fáze, naopak akcentuje roli čtyř faktorů, které ji akcelerují. Tři z těchto faktorů mohou být považovány za kognitivní, zatímco ten poslední, čtvrtý, je primárně situačního charakteru. Jeden z kognitivních aspektů, vedoucích k následné radikalizaci, je smysl pro „morální rozhořčení“, které bývá důsledkem událostí, jež jsou jedincem vnímány jako morální násilí. Jako příklad takového typu reakce může sloužit invaze v Iráku, kterou zpravodajské služby označily jako hlavní hnací motor pro islámské extremisty (Sageman, 2008, s. 223-231). Za další kognitivní faktor je označena určitá myšlenková konstrukce, s jejíž pomocí jsou interpretovány světové události. Takovým typickým konstruktem současných islamických extremistů je např. argument, že Západ vede válku proti Islámu, což je podle zpravodajských služeb opět jeden z velmi často používaných příběhů islámských extremistů. Třetím kognitivním faktorem je podle Sagemana jistá spojitost s osobními zkušenostmi. Tyto empirie jsou spojeny pro příklad se ztrátou zaměstnání nebo diskriminací. Tyto tři faktory mohou snadno posilovat samy sebe navzájem a např. posilují percepci Západu jako hlavního nepřítele Islámu. Společně ke třem popisovaným kognitivním faktorům, Sageman zdůrazňuje roli interakcí mezi stejně smýšlejícími osobami jako klíčový aspekt celého radikalizačního procesu. Poslední faktor, nazvaný „mobilizace pomocí sítě“ v sobě zahrnuje potvrzování stejných myšlenek a interpretací určitých událostí v rámci zradikalizovaných osob. Pro úplné pochopení tohoto schématu, Sageman považuje současnou teroristickou vlnu inspirovanou teroristickou organizací Al Kájda za sociální hnutí, nikoliv koherentní, hierarchicky řízenou strategii. Proces mobilizace pak může probíhat také skrze virtuální síť, nejen při osobních kontaktech (Sageman, 2008, s. 223-231).

3.3.2 Profil teroristy v Evropě

Jak již bylo řečeno v úvodu této podkapitoly, ačkoliv je v literatuře k nalezení mnoho příčin, které jsou označeny jako faktory vyvolávající celá radikalizační proces a následně samotný teroristický útok, stále neexistuje dostačený počet empirických studií k tomu, aby se tyto důvody daly univerzálně aplikovat. Zajímavým pokusem je v tomto ohledu studie Edwina Bakker, který se na 31 případech islámského terorismu v Evropě mezi lety 2001 až 2006, snaží identifikovat klíčové sociální, psychologické a situační proměnné 242 osob, které se do teroristických útoků zapojily. Bakker zkoumal relevanci celkem 17 hlavních proměnných, které byly rozčleněny do kategorií jako sociální podmínky, psychologické atributy nebo podmínky pro zapojení s k džihádu. Výsledky Bakerovy studie nicméně naznačují, že ačkoliv existuje řada společných rysů, spojujících islámské teroristy v Evropě, univerzální profil takového teroristy v Evropě definovat nelze (Zmíněnými znaky, jež se vyskytují často, je arabský původ agresorů, především ze Severní Afriky, v případě Anglie pak Pakistánu. Dalším rysem je poměrně nízké sociální postavení teroristů, hlavně druhé a třetí generace imigrantů. Čtvrtina zkoumaného vzorku pak měla záznam v trestním rejstříku, neméně důležité je také podotknout, že zkoumaná skupina zahrnovala především muže, kteří jsou s ostatními jedinci v příbuzenském nebo bližším přátelském vztahu (Bakker, 2008, s. 78-79 in Bureš, 2010, s. 11-12). Oproti světovému trendu, teroristé v Evropě jsou velmi často svobodní, bezdětní, méně vzdělaní, oproti světovému měřítku mají osoby, které se později účastní teroristického útoku, zaměstnaní a plánování teroristického útoku tak nemusí být jejich hlavní pracovní náplní. 80 % džihadistů, jenž se stali teroristy v Evropě, se v na starém kontinentě také narodily a vyrůstali v jedné z členských zemí Evropské unie. Bakkerova studie pak také ukázala, že mnoho pozdějších džihadistů se začalo radikalizovat primárně svým osobním přičiněním, přičemž vnější vliv byl často velmi malý, nebo prakticky žádný (Bakker, 2008, s. 79-83 in Bureš, 2010, s. 11-12). Nicméně, jak již bylo uvedeno výše, i přes výsledky studií nejsou tyto závěry univerzálně aplikovatelné a profil islámského teroristy se v jistých případech může značně lišit od předestřených charakteristik.

3.3.3 Další možná vysvětlení radikalizace

V této podkapitole budou shrnuty další poznatky ohledně radikalizace a příčin, které ji způsobují, přičemž tyto důvody budou rozděleny do několika dílčích kategorií.

Tou první jsou bezpochyby socioekonomické podmínky, kvůli kterým určitá skupina lidí může inklinovat k extremistickým názorům a radikalizovat se. Ačkoliv ohledně postavení

socioekonomických podmínek v rámci celého procesu radikalizace probíhala žhavá debata a neexistuje univerzálně platná spojitost mezi chudobou a radikalizací, potažmo následným terorismem, socioekonomické podmínky jsou bezpochyby faktorem, který v rámci celého radikalizačního procesu hraje svou roli. Jedná se především o generování pocitů deprivace, které nakonec vytvářejí náklonost k extrémnějším názorům (Hunter, 2015; Khosrokhavar, 2009, s. 41; Ahmad, 2015). Značná část muslimů v Evropě, v porovnání se svými spoluobčany, se velmi často nachází na samém chvostu ekonomických žebříčků, podíl nezaměstnanost je v rámci muslimské komunity mnohdy dvojnásobný než národní průměr, což platí především pro mladé muslimy. Výrazné část této skupiny je pak zaměstnána na méně kvalifikovaných pozicích, tudíž také příjem je úměrně nižší. Ta část, která se rozhodla podnikat, ve většině případů vlastní drobnou živnost, typickým příkladem by mohl být uveden např. obchod s potravinami. V rámci tohoto drobného podniku jsou pak velmi často zaměstnáni také další členové rodiny. Zároveň, příležitosti stoupat na sociálním žebříčku a výrazněji si ekonomicky polepšit, jsou omezené (Hunter, 2015). S vyšší mírou nezaměstnanosti muslimů, která je ovlivněna také změnami v charakteru industriální společnosti, na povrch vyvstává problematika ghet, která je nezdědkakdy problematická s ohledem na mládež, která se dostává do spirály chudoby, přičemž příležitosti na vzdělání se těmto dospívajícím značně ztěžují a mnoho z nich opouští školy před jejich dokončením. Nedostatečné vzdělání pak zcela logicky limituje budoucí zaměstnatelnost, život ve vyčleněných ghetech pak neindikuje možnost světlejší budoucnosti, což vede k dalším pocitům frustrace a nespokojenosti (Hunter, 2015; Khosrokhavar, 2009, s. 41). V daném kontextu roste míra kriminality, pro vyčleněné a dotčené mladé muslimy je pak ke všemu kombinace ekonomické deprivace a kulturních stigmat potenciálním motivem pro postupnou radikalizaci.

Druhá kategorie ve své podstatě souvisí s tou první. Jedná se o problematiku druhé a třetí generace imigrantů a krize jejich identity. Akademici jako Kepel, Khosrokhavar nebo Roy, upozorňují, že radikalizace se vyskytuje především v případech, kdy se jednotlivci pokoušejí o rekonstrukci své ztracené identity v jejich vnímaném nepřátelském a komplikovaném světě (Dalgaard-Nielsen, 2010, s. 12). Radikalizace se tak rozvíjí především ve spojení s konkrétními výzvami, se kterými se potýkají mladí muslimové ve Evropě, jenž se snaží svou identitu modifikovat v rámci západních standardů. Aspekty modernity a západních hodnot v kombinaci s vyšší mírou individualismu, přítomného v západních společnostech, podněcují pocity hledání své identity a komunity pro řadu mladých muslimů (Dalgaard-Nielsen, 2010, s. 12). Jak podotýká Olesen (2009, s. 13), mladá generace muslimů má v západních společnostech poměrně specifické kulturní a sociální postavení. Report ICSR (2007, s.29) upozorňuje, že

v Evropě dochází k prohlubování pomyslné propasti mezi mladší muslimskou generací a tou, která se původně usídlila v Evropě. Oproti svým rodičům, je mladší generace narozena vychovávána v jiné zemi původu, často kulturně a nábožensky velmi odlišné, tudíž vazba mladých muslimů na region původu je již o poznání slabší (AIVD, 2006, s. 30-32). Mladá generace nezažila obtížné životní podmínky, jako jejich rodiče v zemích původu, a situaci znají už jen z výpravění svých příbuzných. Na straně druhé, ani vazba na zemi, ve které mladá generace muslimů žije, není dostačující a jejich integrace do evropských komunit neproběhla do takové míry, jež by bylo potřebné. Na rozdíl od svých příbuzných, tedy první generace imigrantů, na mladé muslimy nečeká tolik pracovních míst a nezaměstnanost v rámci této sociální skupiny narůstá. Bydlení se stává palčivým problémem a ruku v ruce s nezaměstnaností se tak životní podmínky mladých muslimů v Evropě zhoršují. V rámci druhé a třetí generace imigrantů jsou tak stále častěji přítomné ekonomické problémy, odcizování se od společnosti a konflikty s identitou (Ganor, 2011, s. 587 - 593). Zmiňované aspekty jsou do jisté míry také způsobené skutečností, že příslušníci druhé a třetí generace imigrantů již, na rozdíl od svých předchůdců, prošla systémem školství, plynule ovládají jazyk a jsou tak více obeznámení s kulturou, zvyklostmi a národní identitou než jejich rodiče. I přes vyjmenované pozitivní prvky integrace však edukovaní mladí muslimové stále zastávají spíše méně kvalifikovaná zaměstnání, nebo jsou dokonce nezaměstnaní (Ganor, 2011, s. 587 - 593). Někteří příslušníci druhé a třetí generace migrantů tak zažívají jistou rozpolcenost identity, pocity diskriminace a méněcennosti, někteří jedinci se pak díky takovým nejistotám stávají náchylnějšími vstupovat např. do militantních islamistických skupin, které deprivovaným jednotlivcům nabízí domnělé řešení jejich vlastního problému a poskytuje alternativní komunitu ve vnímaném nepřátelském prostředí (Dalgaard-Nielsen, 2010, s. 12).

Mnoho autorů a studií se taktéž věnuje faktoru skupiny potažmo různých sítí a sociálních kontaktů v radikalizačním procesu. Právě lidské tendence následovat a patřit do určité skupiny je nezanedbatelným faktorem na cestě k radikalizaci jedince, což lze dokumentovat také na mnoha případech, kdy teroristé, kteří spáchali konkrétní atak byli v mnoha případech blízcí přátelé či dokonce příbuzní (Ahmad, 2015). Právě pocit, že deprivovaný jedinec patří do určitého společenství nebo skupiny, v rámci kterého se ostatní členové nacházejí v podobné situaci, se ukazuje v kontextu islámského terorismu jako jeden z velmi důležitých rysů. Pro jedince, jenž si procházejí krizí identity nebo tou osobnostní, radikální skupiny mnohdy nabízejí materiální, ale také nemateriální zázemí, konkrétní osoba pak díky skupině také získává nové sebevědomí. Skupina se pro daného jedince stává druhou rodinou, což je validní zejména pro příklad těch, kteří při radikalizaci vazby se svou rodinou

výraznějším způsobem přetrhaly (Olesen, 2009, s. 13; ICSR, 2007, s. 42; Commission's Expert Group, 2008, s. 9). Nicméně, je důležité podotknout, že samotný proces radikalizace se spustí pouze malého vzorků osob, přičemž samotný spouštěcí mechanismus zahrnuje několik faktorů na jednu, včetně charakteru samotných jedinců (Commission's Expert Group, 2008, s. 9). Některé studie (Dalgaard-Nielsen 2010, s. 17; Commission's Expert Group, 2008, s. 9; Amhmad, 2015) považují za klíčový faktor radikalizačního procesu v Evropě samotného leadera daného společenství, respektive silnou osobnost, která názorově vede konkrétní radikální skupiny a pro mnohé členy jsou hlavní morální oporou a vzorem, který legitimizuje jejich radikalizaci a motivuje je stát se nositeli poselství džihádismu. Jak uvádí studie Commission's Expert Group (2008, s. 16), přímý kontakt s předními charismatickými figurami Al-Kájdý byl jeden z významných motivačních faktorů pro radikalizaci v rámci určitých muslimských komunit v Evropě. Vedení Al-Kajdy dokonce spojilo provozní instrukce vztahující se k vytvoření efektivní teroristické buňky se silným ideologickým zázemím, která dokáže přesvědčit své členy a podporovatele o správnosti militantního islámu a motivovat je k dosažení ideologických cílů bez ohledu na lidské oběti (Commission's Expert Group, 2008, s. 16). Nicméně, pro Evropu platí, že dokonce i v rámci konkrétní radikální skupiny, se rekrutuje jen nízký počet jednotlivců, kteří se k užití násilí nakonec odhodlají. Teroristický útok je tak ve většině případů akcí několika individualit v kontextu větší skupiny podobně smýšlejících, nespokojených lidí (Commission's Expert Group, 2008, s. 9-10).

3.3.4 Místa podněcující radikalizaci

Zaměřeno na místa, ve kterých se radikalizace může odehrávat v rámci Evropské unie, stále rostoucí počet akademiků zaměřuje svou pozornost na věznice, které podle mnohých generují velmi příznivé podmínky pro potenciální radikalizaci (Bureš, 2011, s. 19-20). Jedno z vysvětlení tvrdí, že vězení je všeobecně vnímáno jako prostředí působící na jedince silně znepokojivě, v jehož kontextu jsou jedinci konfrontováni s otázkami vlastní existence intenzivněji, než v přirozeném klimatu. To je nejspíše také jeden z důvodů vysokého podílu vězňů konvertujících k náboženství, jelikož víra nabízí jisté smíření se s vlastním osudem a pomáhá se lépe vyrovnat s minulostí (ICSR, 2007, s. 23). V rámci vězeňské populace jsou pak nejvíce náklonnou skupinou směrem k přijetí víry mladí muži, a ačkoliv konverze neznamená automaticky radikalizaci, v kontextu věznice se zdá být praktikování víry radikálnější než v běžném prostředí (Precht, 2007, s. 61). Vysoký podíl muslimských vězňů lze pak vysledovat především ve Francii (Bureš, 2011, s. 20). Nicméně, vztah mezi vězením a rozvojem určitých extremistických názorů na svět, není novým jevem. Vězení s vysokou ostrahou a přísným

režimem vždy generovala podmínky, jež podněcovaly nespokojené vězně k adoptování radikálnějších postojů, jako příklad může sloužit třeba rekrutování nových členů vojenské organizace IRA v sedmdesátých letech. Nicméně, i v tomto případě je potřebné nepřijímat unáhlené závěry, poněvadž část autorů upozorňuje na fakt, že přeplněné místo s nestandardními podmínkami vytváří podmínky pro jistý druh odporu. V rámci zmíněné problematiky by se tak spíše měla zkoumat konverze k islámu ve vězení jako jistý druh odporu proti této instituci, než vězení považovat jako nevyhnutelný krok na cestě k extrémismu.

Mešity hrají v kontextu islámu důležitou roli, pro muslimské komunity jsou místem setkávání, praktikování víry, vzdělávacích aktivit nebo sociální pomoci. Všechny vyjmenované faktory, tak mešity dělají potenciálně ideálním prostředím pro formování radikálních názorů. Ačkoliv mešity přitahují určitou část muslimské populace, která je otevřená fundamentálnímu výkladu a praktikování víry, a případy z Hamburgu nebo Milána naznačují, že mohou hrát klíčovou roli v radikalizaci určité skupiny osob, jsou to spíše samotní lídři a Imámové jednotlivých mešit, kteří stanovují hranice, do jaké míry může mít daná náboženská instituce radikální charakter (ICSR, 2007, s. 22-36; Precht, 2007, s. 63-66). Další výzkumy navíc ukazují, že většina mešit nekáže nijak extrémní verzi islámu, navíc jsou nezřídka kdy kontrolovány starší generací, která není otevřena radikálním interpretacím islámu. Radikální interpretace se tedy spíše vyskytují u tradičních struktur mešit, často za konfliktu s vedením této instituce. V mnoha případech to tak ani nemusí být mešita jako taková, jež poskytne podhoubí pro radikalizaci, jako spíše soupeřící skupiny uvnitř a interpretace víry osob v jejím okolí (Olesen, 2009, s. 20).

Třetím, v tomhle případě virtuálním prostorem, jsou bezpochyby moderní technologie, komunikační sítě a internet. Používání moderních technologií a virtuálních sítí, různých sociálních sítí v rámci rekrutování nových členů je nezpochybnitelný. Nicméně, jejich opravdový vliv a dopad by neměl být přecěnován. Příchod nových medií jako takových nespustil žádnou vlnu politických nebo sociálních nepokojů, takže ačkoliv nové technologie ulehčily komunikaci a bezpochyby změnily její charakter také mezi radikalizujícími se jedinci či teroristy, akce násilného charakteru jen ztěžují vzniknout na bázi pouhé virtuální komunikace (Bigo et al., 2014, s. 16). Scénář, ve kterém se jednotlivec zradikalizuje na základě videí dostupných na internetu, účasti v diskuzích na určených fórech nebo surfování na džihádistických webech, tak nelze vyloučit, nicméně pravděpodobný příliš není (Bigo et al., 2014, s. 16).

4. Evropská unie v boji proti terorismu

V následující části bude pozornost zaměřena na EU a její hlavní aktéry v boji proti terorismu. Nejdříve se práce zaměří na genezi vnímání a boje proti terorismu v rámci EU, poté budou zkoumány konkrétní unijní aktéři a efektivita vykonávání mandátu, který mají na svědomí.

4.1. Vývoj boje proti terorismu v rámci EU

V rámci Evropské unie získává terorismus výraznější pozornost zhruba od poloviny sedmdesátých let minulého století, tehdy ještě v rámci Evropského společenství. Důvodem byl prudký nárůst násilných událostí v několika evropských zemích a Spojených státech, a to v období přelomu šedesátých a sedmdesátých let. V mezinárodním společenství se začíná objevovat termín terorismu jako nástupu nové formy násilí. Důležitým milníkem byla v tomto ohledu událost na Letních olympijských hrách v Mnichově 1972, kdy došlo skupinou Palestinců k unesení a usmrcení 11 izraelských atletů, přičemž svou roli hrál také nepovedený pokus o záchranu rukojmích ze strany východoněmecké policie. Terorismus se stal tématem, o kterém se začalo diskutovat na půdě Organizace spojených národů, nicméně po nadějných počátečních iniciativách se společný postup v boji proti terorismu, z důvodů rozdílných politických reálií, zastavil. Ke slovu se nicméně přihlásily regionální iniciativy, které měly za cíl zajistit efektivní odpověď na tento fenomén. Co se týče tehdejšího Evropského společenství, první milníkem boje proti terorismu se stává schůzka ministrů vnitra jednotlivých členských států v prosinci 1975. Přestože se počáteční působnost vztahovala k bezpečnosti v širším slova smyslu, brzy se redukovala na terorismus samotný (Wittendorp, 2016, s. 470). V roce 1976 je pak založena první organizovaná platforma pro boj s terorismem v rámci Evropského společenství, a to TREVI⁴ (Khandekar, 2011, s. 2). Toto uskupení bylo vytvořeno ministry spravedlnosti a vnitra v rámci členských států a jeho hlavním účelem bylo usnadnění výměny informací mezi policejními složkami a tajnými službami, stejně tak jako docházelo ke sdílení příkladů dobré praxe v boji proti terorismu. Kromě terorismu byly tématem také migrační a azylové politiky (Coolsaet, 2010, s. 857). V průběhu osmdesátých let členské státy také podotopily několik diplomatických snah, kdy se snažily vyvíjet tlak na státy typu Sýrie nebo Libye, které finančními prostředky podporovaly teroristy. Terorismus byl tak od počátku chápán jako mezinárodní fenomén, který se jen těžko podaří bez široké spolupráce napříč státy porazit (Wittendorp, 2016 s. 471). S podpisem Maastrichtské smlouvy se platforma TREVI

---

⁴ Terrorisme, Radicalisme, Extrémisme et Violence Internationale

stává součástí třetího pilíře, který podněcuje spolupráci v otázkách spravedlnosti a vnitřních záležitostí. Dochází také ke vzniku organizace zabývající se organizováním trestné činnosti - Europolu, který vzniká jako odpověď na volání mnoha evropských policejních špiček po vytvoření evropského ekvivalentu amerického Federálního úřadu pro vyšetřování. Europol vznikl za účelem usnadnění koordinace a výměny informací mezi bezpečnostními službami, a to především v souvislosti s mezinárodním zločinem (Coolsaet, 2010, s. 857 - 858). Nutno však podotknout, že výsledky byly zprvu velmi skromného rázu a zůstaly za očekáváním mnohých. Sdílení informací se totiž ukázalo být kámen úrazu. Především v oblastech spojených s terorismem členské státy nadále preferovaly spíše neformální úmluvy, jako např. Club de Berne, jehož původ sahá až do poloviny šedesátých let a sloužil jako platforma evropských bezpečnostních služeb pro diskuzi, sdílení informací a trendů v rámci jednotlivých členských států. V roce 1999 pak Evropská rada v Tampere adoptovala obsáhlý program pro spolupráci v oblasti policejních záležitostí a spravedlnosti, včetně boje proti terorismu. Tampere bylo v tehdejší době považováno za limit spolupráce členských států v této oblasti (Coolsaet, 2010, s. 858).

Jak uvádí Bureš (2011, s. 62), až do útoků na Světové obchodní centrum v září roku 2001 může být vysledováno, že terorismus nefiguroval v agendě EU příliš vysoko a Unie nevytvořila jednotnou koherentní protiteroristickou politiku. Ačkoliv od doby založení TREVI byla Evropa svědkem period s vysokým počtem domácím teroristických útoků (IRA, ETA), stejně jako těch mezinárodních (např. Lidová fronta pro osvobození Palestiny), EU podnikla jen velmi málo iniciativ věnujících se boji proti terorismu, přičemž spoléhala spíše na bilaterální nebo multilaterální dohody mezi členskými státy. Jak však poznamenává Bossong (2008, s. 2-3), to vše se dramaticky mění po útocích 11. září ve Spojených státech, kdy dochází k „bezprecedentní mobilizaci“ na úrovni EU. Specializované agentury pro boj s terorismem jako Europol okamžitě začaly volat po prohloubení existující spolupráce a další politické integrace, a to především ve třetím pilíři týkající se spolupráce v oblasti vnitřní bezpečnosti a justice. Spolupráce se tak najednou dostala do úrovně, ve které by si jí jen málokdo uměl pár let předtím představit. Během dvou týdnů od útoku na Světové obchodní centrum dochází k přijetí komplexního Akčního plánu boje proti terorismu. V rámci tohoto dokumentu Evropská komise volá po přijetí nástrojů a opatření v pěti konkrétních oblastech: Posílení justiční a policejní spolupráce; vytvoření mezinárodních právních nástrojů; zastavení financování terorismu; posílení bezpečnosti letecké dopravy; koordinaci EU politik na celosvětové úrovni (Council of the European Union, 2001, s. 1-3). V následujících měsících dochází k vytvoření mnohých důležitých opatření a rozhodnutí. Uvést je potřeba především vznik Evropského zatýkacího

rozkazu, který usnadňuje proces předávání trestně stíhaných osob mezi členskými státy (Martinez, 2015). Druhým výrazným milníkem pro spolupráci v oblasti terorismu mezi členskými státy, bylo přijetí rámcového rozhodnutí vymezujícího společnou definici terorismu. Společná definice sloužila a slouží jako nezbytný základ pro justiční a policejní spolupráci v rámci členských států, a to díky její implementaci do legislativních systémů jednotlivých zemí. Dalším důležitým bodem bylo značné urychlení konstituování orgánu jménem Eurojust, který byl navržen v rámci konference v Tampere 1999. Eurojust byl vytvořen především za účelem posílení efektivity mezinárodní justiční spolupráce mezi členy EU, a to primárně v oblasti stíhání a vyšetřování závažné mezinárodní kriminality a organizovaného zločinu. V neposlední řadě, boj proti terorismu se pro Europol stal v porovnání s obdobím před útoky 11. září mimořádně důležitým bodem (Coolsaet, 2010, s. 859).

V roce 2004 přichází další zlomový bod pro EU a její boj s terorismem. Březnové bombové útoky na vlaky v hlavní města Španělska, Madridu, konsolidují druhý milník pro EU v oblasti boje proti terorismu a to také zejména proto, že se jako pravdivý ukázal argument poukazující na aktivity teroristů na evropském kontinentě (Bossong, 2008, s. 2-3). Rozhodnuto bylo o nové instituci v boji proti terorismu, když vzniká funkce Protiteroristického koordinátora, která má předejít především problémy s implementací politik a koordinačními obtížemi. Dva týdny po bombových útocích v Madridu je prvním koordinátorem jmenován dlouholetý nizozemský europoslanec, Gijs de Vries. Přikročeno bylo také k přijetí komplexního programu, zabývajícího se posilováním svobody, bezpečnosti a justice v Evropské unii, který nahradil ten z Tampere z roku 1999. Speciální důraz byl kladen také na zefektivnění sdílení informací mezi agenturami vynucující právo (Europol, Eurojust). V rámci Europolu pak byl vytvořen speciální Protiteroristický tým, který odpovídal na zvyšující se poptávku pro expertní práci (Coolsaet, 2010, s. 859). Evropská rada pak vydává Deklaraci pro boj s terorismem, která zdůrazňuje sedm hlavních strategických cílů v boji proti terorismu v rámci revidovaného Akčního plánu pro boj s terorismem: Prohloubit mezinárodní konsenzus a zvýšení mezinárodního úsilí v boji proti terorismu; omezit přístup teroristů k finančním a jiným ekonomickým zdrojům; maximalizovat kapacity v rámci struktur EU k efektivnějšímu odhalování, vyšetřování a stíhání teroristů a předcházení takovýmto útokům; zajišťovat bezpečnost mezinárodní dopravy a zajistit efektivní systém hraničních kontrol; posílit schopnosti EU a členských států vypořádat se s následky terorismu; adresovat faktory, které přispívají k rekrutování teroristů; zaměřit se na akce pod taktovkou EU v prioritních třetích zemích, kde je potřeba posílit kapacity v boji proti terorismu. (Council of the European Union, 2004, s. 9). Dochází tak k další změně v boji EU proti terorismu, jelikož jak může být

detekováno v Revidovaném akčním plánu, je zde přítomna snaha adresovat rekrutování individualit směrem k terorismu. Jak dodává Cooleat (2010, s. 860), Evropská rada už v březnu 2004, krátce po madridských útocích, volala po důkladné expertíze vztahující se k faktorům přispívajícím k terorismu, což znamená upnutí pozornost k samotným příčinám teroristického jednání.

Po více než roce od madridských bombových útoků, je v červenci 2005 terorismem zasaženo další hlavní evropské město, tentokrát Londýn. Útoky v britském hlavním městě také mimo jiné nadobro potvrdily vzrůstající hrozbu islámského terorismu na evropském kontinentě. Londýnské útoky také vedly k signifikantní změně vnímání teroristické hrozby v Evropě, kdy se pozornost začíná od Al-Kájdý obracet také k radikalizaci obyvatel v rámci členských zemí, jelikož sebevražedný útok byl spáchán mladým Britem (Bureš, 2011, s. 71). Ještě v téže roce využili Britové svého předsednictví Rady EU a navrhli zcela novou Strategii pro boj s terorismem, které poskytovala pevnou strukturu pro boj s terorismem na unijní úrovni. Strategie zrcadlila strukturu britské strategie boje proti terorismu, které byla v kontextu Velké Británie přijata nedlouho předtím. Evropská Strategie byla založena na čtyřech základních pilířích, které s drobnými změnami pokrývají stejné pole působnosti jako britská protiteroristická strategie. Jedná se o pilíře předcházení, ochrany, pronásledování a reakce. „Předcházení“ se vztahuje především k zabránění rekrutování nových teroristů, a to za pomoci eliminování příčin vedoucích k teroristickému jednání. Pilíř „ochrany“ se snaží především chránit občany a infrastrukturu před novými útoky. Cílem pilíře „pronásledování“ je co největší úsilí stíhat a vyšetřovat teroristy a jejich mezinárodní sítě napříč členskými státy EU. Zlepšení schopností reagování a zvládnání teroristických útoků je pak obsaženo v závěrečném, čtvrtém pilíři „reakce“ (Council of the European Union, 2005a, s. 6 -17). Podle Strategie by pak EU měla členským státům napomáhat v dosažení zmíněných cílů pomocí čtyř způsobů. A to prosazováním mezinárodního partnerství, zesílenou kooperací na úrovni EU, rozvojem kolektivních schopností a posílením schopností národních států (Council of the European Union, 2005a, s. 1-17). Ještě prosinci roku 2005 byla strategie schválena ministry vnitra a následně podepsána hlavami států a vlád jednotlivých členských zemí. Společně s protiteroristickou strategií byla přijata také Strategie EU pro boj proti radikalizaci a náboru teroristů, čímž se radikalizace stává jedním z klíčových témat boje proti terorismu v Evropě (Cooleat, 2010, s. 861). Na základě tohoto dokumentu se EU zavazuje k zamezení činnosti jednotlivců, ale také celých sítí, která občany přivádí ke konání teroristických aktů. Díky tomuto postupu by mělo být zajištěno, že nad extremistickými hlasy převládne ty většinového proudu. Tyto aktivity by

měly být podporovány ještě s větší mírou spravedlnosti, demokracie a větším odhodláním (Council of the European Union, 2005b, s. 1-6).

Následné období však nezaznamenalo žádný výraznější teroristický útok, což mělo za důsledek zpomalení širší spolupráce v boji proti terorismu. Doba relativního klidu však končí se začátkem roku 2015. Po útocích na redakci satirického časopisu Charlie Hebdo začátkem ledna 2015, představitelé EU slíbili další posílení opatření vztahujících se k boji proti teroristickým hrozbám, a to v plném souladu s dodržováním lidských práv a principy právního státu. Zaznamenána byla také snaha o implementaci a další rozšíření nástrojů, které EU používala v boji proti terorismu (Wittendorp, 2015, s. 465). Hlavním politickým opatřením pak byla snaha o urychlenou implementaci Imenné evidence cestujících (PNR) v rámci Unie. Tento nástroj byl po dlouhých diskuzích v dubnu 2016 přijat za účelem prevence, odhalování, stíhání a vyšetřování teroristických trestních aktů a závažné trestní činnosti. Letecké společnosti by na základě tohoto opatření předávaly vnitrostátním orgánům informace a data o cestujících na cestě z třetích zemí do EU a opačně (Evropský parlament Zpravodajství, 2016). Mezi dalšími opatřeními, po kterých představitelé EU po útocích volali, lze nalézt např. snížení dodávek nelegálních střelných zbraní v celé Evropě, snaha o větší podporu činnosti a aktivit programu RAN (Radicalisation Awareness Network). Zřízeny by pak také měly být detekční a monitorovací mechanismy, které by umožnily sledování některých evropských občanů opouštějících vnější hranice EU (Bigo et al, 2016, s. 3-4). Po dalších útocích v Paříži v listopadu 2015, byla vytvořena v rámci Europolu jednotka Joint Task Fraternité, která primárně poskytuje asistenci a umožňuje sdílení informací napříč evropskými bezpečnostními službami pro potřeby probíhajících vyšetřování vedených vládou Francie (Simond de Galbert, 2016).

4.2. Klíčový aktéři EU v boji proti terorismu

4.2.1. Europol

Zpravodajské a tajné služby hrají v kontextu bezpečnostních hrozeb velkou roli a není tomu samozřejmě jinak ani v případě terorismu. Následující podkapitola se bude zabývat Europolem a jeho rolí v boji proti terorismu v rámci EU. Nejdříve bude ve stručnosti nastíněn vznik samotné instituce, poté se pozornost přesune k jeho mandátu a samotné roli a efektivitě v rámci boje s terorismem.

Založení Europolu bylo oficiálně odsouhlaseno 7. února 1992 v rámci Maastrichtské smlouvy (Smlouva o Evropské unii). Evropský policejní úřad byl založen především kvůli usnadnění spolupráce mezi jednotlivými policejními orgány jednotlivých členských zemí.

Oficiálně započal Europol svou, byť v té době ještě omezenou činnost, 3. ledna 1994 se sídlem v nizozemském Haagu. Původní mandát se vztahoval především k drogám a Europol tehdy ještě jako Drogová jednotka cílil především na problematiku mezinárodních zločinů s drogami. Postupem času se začaly přidávat také další oblasti mezinárodního zločinu a 18. července 1995 pak byla v Bruselu formálně narýsována Úmluva o Europolu. Ta byla k 1. říjnu 1998 ratifikována všemi členskými státy a vstoupila tak v platnost. Plná činnost Policejního úřadu pak byla zahájena v červenci 1999 (Deflem, 2006, s. 341-342). Samotný terorismus nebyl v původním návrhu zahrnut v pravomocích Europolu, nicméně po incidentech ve Španělsku bylo portfolio Policejního úřadu rozšířeno taktéž o terorismus (Boer, 2015, s. 406).

V kontextu historie mezinárodní policejní spolupráce, má Europol naprosto jedinečné postavení, a to dokonce jen na základě samotného vzniku. Na rozdíl od ostatních mezinárodních policejních organizací byl totiž Evropský policejní úřad zformován nikoliv procesem „zespodu“, tedy na popud policejních profesionálů, ale na základě požadavku politiků a legislativních orgánů EU ze shora dolů. Činnost Europol je tak výraznějším způsobem právně zarámována a vázána na přesně vydefinované oblasti vyšetřování. Jednotlivé aktivity Policejního úřadu jsou dohlíženy politickými reprezentanty EU, nicméně Europol se i přes tuto skutečnost těší jisté míry autonomie, která mu umožňuje stanovit konkrétní prostředky a cíle v rámci programu zaměřených na boj s terorismem (Deflem, 2006, s. 340).

Co se týče mandátu a pravomocí Europolu, je klíčové zdůraznit, že Evropský policejní úřad není výkonnou policejní složkou s autonomní supranacionální autoritou provést vlastní vyšetřování a hledat nebo zatýkat podezřelé osoby. Hlavním cílem této instituce je především zlepšovat efektivitu a kooperaci mezi národními policejními složkami v rámci členských států EU, a to především za pomoci shromažďování, analyzování a výměny informací (Rozée, Kaunert, Leopard, 2013, s. 373-375). Formální činnosti Europolu jsou pak stanoveny takto: 1) Snaha o usnadnění výměny informací mezi členskými státy; 2) získávat, shromažďovat a analyzovat poznatky; 3) neprodleně oznámit příslušným autoritám daného členského státu zjištěné informace vztahující se k záležitostem konkrétního trestního činu; 4) pomáhat jednotlivým členským státům ve vyšetřování a předávat jim veškeré relevantní informace; 5) spravovat počítačový systém, obsahující nasbírané informace a data; 6) poskytovat podporu tzv. Joint Investigation Teams; 7) Ve speciálních případech požádat kompetentní autority daného členského státu o zahájení vyšetřování konkrétního případu (Rozée, Kaunert, Leopard, 2013, s. 373-375). Europol disponuje pravomocí požádat některý z členských států o zahájení vyšetřování, stejně jako sdílet informace s americkou FBI a dalšími třetími stranami, včetně Interpolu a policejními složkami ze zemí mimo EU. Sdílení informací a další formy spolupráce

byly za dobu fungování Europolu značně rozvíjeny s dalšími institucemi EU, jako například s Evropským úřadem pro boj proti podvodům, s Pracovní skupinou policejních ředitelů a nejvýrazněji pak s Eurojustem. Europolu bylo také přiděleno spuštění a rozšíření tzv. teroristických analytických pracovních složek, které jsou tvořeny na základě informací nasbíraných mimo jiné od zpravodajských služeb a policejních složek jednotlivých členských států. V rámci Evropského policejního úřadu byla také vytvořena protiteroristická nonstop jednotka, složená z policejních důstojníků a dále pracovníků zpravodajských služeb jednotlivých členských států. Konečně, na začátku roku 2015 bylo v rámci Europolu vytvořeno nové Evropské centrum pro boj s terorismem. To by mělo fungovat jako centrální informační středisko v boji proti terorismu v EU, přičemž by mělo poskytovat analýzy probíhajících vyšetřování a přispívat k lepší koordinaci reakcí v případě teroristického útoku (Bureš, 2016, s. 58-59). Dalšími iniciativou v rámci Europolu kr v kontextu boje s terorismem Evropský informační systém pro boj s bombami, který usnadňuje sdílení informací ohledně chemických, biologických, radiologických a nukleárních materiálů. Další nástrojem Europolu pro boj s terorismem je systém pro sledování způsobů provádění trestné činnosti (Modus Operandi Monitor), který kontinuálně hodnotí teroristické události a vyšetřování za účelem detekování podobných znaků v rámci teroristických zvyklostí a taktik. V neposlední řadě je potřeba zmínit každoroční zprávu o stavu boje proti terorismu v Evropské unii (TE-SAT), kterou vydává Europol, a to na základě dat dodaných členskými státy, přičemž report identifikuje a analyzuje širší tendence a fenomény v rámci terorismu na evropském kontinentě. Nicméně, zmíněné reporty jsou pouze retrospektivními analýzami a nejde je vnímat jako analýzu nebezpečí, které by pro členské státy byla nejspíše užitečnější (Occhipinti 2015, s. 241).

Samotné hodnocení efektivity snah EU, respektive Europolu v rámci boje proti terorismu, je nesmírně komplikované. Jak uvádí Birsan s Boangarem (2014, s. 2), činnost zpravodajských služeb se dá zkoumat spousty způsoby, nicméně studium jejich efektivity je téměř nemožné, a to nejen z důvodu velmi malého množství literatury vztahující se k tomuto výzkumnému problému. Dopad politik Europolu, včetně jeho protiteroristické aktivity, je tak velmi obtížně kriticky zhodnotit. Nejen, že mandát Europolu v boji proti terorismu byl uveden v praxi relativně nedávno, ba co víc, Evropský policejní úřad zpřístupňuje jen minimální množství informací vztahujících se k vyšetřování, u kterých asistuje, nebo asistoval. Samozřejmě se dá z logiky věci předpokládat, že informace k probíhajícím kriminálním vyšetřování budou dostupné jen těžko, jelikož jsou zatajovány danými policejními autoritami, které případ řeší. Nicméně ani obecné informace, týkající se např. celkového počtu zadržených, které se uskutečnily na základě podpory Europolu, jsou prakticky nezjistitelné. Deflem (2006,

s. 346) tuto skutečnost vysvětluje tak, že organizace se snaží chránit integritu a autonomii jednotlivých národních jednotek. Zmíněna citlivost směrem ke zveřejňování informací je považována za obzvláště důležitou vzhledem k legislativním a kulturním rozdílnostem, které existují napříč členskými státy EU.

Na každý pád, zaměří-li se pozornost Europolu a jeho aktivity směrem k boji proti terorismu, jeho role po událostech 11. září bezpochyby posílila. Bureš (2011, s. 91) poukazuje na to, že instituce měla kladný vliv na vynucování práva v rámci bilaterálních dohod mezi členskými státy, stejně jako někteří shledávají za užitečné informace, které Europol o zločinu a terorismu obecně zveřejňuje. Nicméně, jak už vyplývá z předchozích řádků věnovaných mandátu samotného Policejního úřadu, je třeba vzít v potaz jeho poněkud výrazné limity. Jak již bylo uvedeno, Europol nedisponuje žádnými silnějšími pravomocemi a nemůže se tak porovnávat se zpravodajskými službami na jednotlivých národních úrovních. Evropský policejní úřad totiž nemá pravomoc vztahující se k odposlouchávání potřebné komunikace, provádění skrytého sledování nebo využívání tajných informátorů. Oproti národním tajným službám tak má Europol ve svém rozsahu poněkud užší pole působnosti (Bîrsan s Boangar, 2014, s. 5). Europol nemá schopnosti ani pravomoci sbírat tajné informace, stejně jako úředníci v rámci Policejního úřadu nedisponují vlastními zbraněmi. Europol dále nemůže zadržet či vyslýchat podezřelé osoby, využívat odposlouchávací mobilní zařízení nebo uskutečnit utajovanou operaci. Aktivně se do procesu vztahující se k vyšetřování může zapojit až na žádost minimálně dvou států, vlastní, nezávislé vyšetřování však zahájit nemůže. Co se týče shromažďování a analyzování utajovaných informací, Europol je plně závislý na vůli národních zpravodajských služeb sdílet konkrétní informace. Jediný typ informací, které Policejní úřad může shromažďovat, jsou takové, které pocházejí z veřejně přístupných zdrojů, jako noviny nebo veřejná data (Bîrsan s Boangar, 2014, s. 5). Jen žřídkakdy byl Europol výrazněji zapojen do protiteroristických operací, národní policejní složky pak informace, které by mohly využívat z databáze Europolu, čerpají spíše mimo tyto struktury v rámci samostatné spolupráce s dalšími členskými státy (Rozée, Kaunert, Leopard, 2013, s. 378). Europol tak plní spíše funkci instituce, která se snaží koordinovat národní relevantní instituce v boji proti terorismu, a to facilitací spolupráce mezi jednotlivými agenturami a shromažďování a analyzování vlastních informací vztahujících se k problematice terorismu.

Pozornost se tedy v tomto bodě může primárně zaměřit na hlavní účel ustanovení Europolu, a to zlepšování kooperaci mezi národními policejními složkami členských států a především shromažďování, analyzování a poskytování informací. Za případ efektivního postupu a příkladu dobré praxe lze považovat spolupráci Europolu a manchesterské Policejní

protiteroristické jednotky v rámci operaci proti teroristům ve Velké Británii. Muže plánující teroristický útok se povedlo zadržet a odsoudit, a to také díky práci Europolu, který vykonal výzkum více než 6000 elektronických dokumentů poskytnutých manchesterskou policií, které byly převážně v arabštině. Europol měl v rámci analýzy identifikovat osoby, které by mohly představovat nebezpečí pro Velkou Británii. Za pomoci speciálního forenzního programu se Europolu povedlo odhalit a identifikovat jedince, který plánoval teroristický útok (European Police Office, 2011, s. 28). Nicméně značné mezery v kooperaci mezi evropskými policejními složkami v boji proti terorismu převažují. Skutečnost, že spolupráce mezi evropskými policejními složkami, stejně jako výměna důležitých informací, nefunguje spolehlivě a ideálně, byla odhalena především při atentátu v Madridu 2004. Po těchto útocích byli například nejvyšší představitelé francouzské policie značně zneklidněni chováním svých španělských kolegů, kteří odmítli sdílet informace o typech výbušnin, které byly užity při teroristickém útoku v hlavním městě Španělska. Jen o několik měsíců dříve vyšlo najevo, že Maročan, jenž byl zadržen v Itálii z důvodu napojení na milánskou buňku Al-Kájdý, byl v předchozích letech zadržen a vyslýchán německou policií v Hamburku, kde tehdy žil. (Deflem, 2006, s. 353). Soudě dle informací ohledně nedávných teroristických útoků v Paříži a Bruselu vše nasvědčuje tomu, že výměna informací a kooperace mezi jednotlivými národními bezpečnostními aktéry má stále své limity. Většina útočníků z Paříže i Bruselu byla totiž známá hned několika bezpečnostním službám v členských státech EU. Jako příklad lze uvést Ibrahim Abdelsalama⁵, který společně se svým bratrem provozoval v Bruselu kavárnu, která byla známa pro překupnictví drog a byla belgickou policií zavřena devět dní před samotným útokem v Paříži. Společně se svým bratrem Salehem, který je označován za jednoho z hlavních strůjců atentátů v Paříži, byli oba již dříve vyslýcháni belgickou policií, která bratrům znemožnila jejich plánovanou cestu do Sýrie. Později toho roku pak u bratrů Abdelsalamových bylo při namátkové kontrole nizozemské policie nalezeno menší množství drog. Jelikož však nizozemská policie neměla ani jednoho z bratrů ve své databázi, pachatelé byli propuštěni. Podle všeho pak ani francouzská strana, stejně tak jako Europol, neměli ani jednoho z bratrů ve své databázi a o předchozích událostech neveděli (La Baume, Paravicini, 2015). Na základě zmíněných skutečností tak lze rozpoznat stále nedostatečnou efektivitu ve sdílení informací v oblasti terorismu, ačkoliv Europol považuje tento cíl jako svůj primární. Důvodů, proč tomu tak je, lze identifikovat hned několik. Samotná spolupráce mezi jednotlivými bezpečnostními složkami v boji proti terorismu naráží a jisté kulturní a legislativní bariéry. V rámci členských států se zkušenost s terorismem, stejně tak jako jeho vnímání značně

---

⁵ Ibrahim Abdelsam provedl sebevražedný útok na pařížskou Comptoir Voltaire café. Útočník usmrtil sebe a vážně zranil několik lidí (BBC, 2015).

liší, což má za důsledek, že zatímco v některých státech mají boj s terorismem na starosti policejní složky, v jiných zemích jsou to naopak zpravodajské služby, které se terorismem zabývají. V tomto kontextu Deflem (2006, s. 351) upozorňuje, že kooperace napříč zpravodajskými službami a policejními složkami může být obtížná, jelikož obě instituce jako takové mají zájem o rozdílné informace. Zatímco představitelé policie se spíše zajímají o specifická data o podezřelém, která jim pomohou v procesu zatýkání, zpravodajské služby vyhledávají spíše informace obecnějšího charakteru.

Dalším důvodem bezpochyby může být skutečnost, že Europol v současném legislativním nastavení nedisponuje nástroji, kterými by mohl jednotlivé členské státy přinutit ke sdílení daných informací a de facto tak vše záleží na ochotě a vůli členských států. Zdrženlivost směrem ke sdílení citlivých informací je pak členskými státy často obhajována chráněním národních zájmů, které musí být v citlivých případech upřednostněny. Jistou roli budou bezesporu hrát i obavy jednotlivých národních aktérů, že tajné zdroje a metody mohou být vinou masivnějšího sdílení v ohrožení (Bîrsan a Boangar, 2014, s. 8). Ačkoliv tak kapacity zpravodajských služeb a pro vykonávání analýzy v rámci Europolu značně narostly, objem dat, který členské státy s úřadem sdílejí, je relativně malý (Bureš, 2016, s. 62). Jedním z posledních důvodů, které stojí za současnou situací, je množství politických iniciativ na evropské úrovni, které se zabývají právě terorismem a mohou tak suplovat roli Europolu. Mnoho členských států se tak souběžně účastní několika neformálních, bilaterálních či multilaterálních iniciativ (např. Club de Berne, Policejní pracovní skupina k terorismu). Právě tyto neformální sítě jsou často považovány za vhodnější pro řešení vládních problémů nebo dosahování společných cílů, než hierarchická a formální strategie, kterou představuje Europol (Bureš, 2016, s. 63). Velmi relevantní pohled založený na vlastní zkušenosti k této problematice přidává bývalý náčelník Vojenské služby v ČR, Andor Šandor:

„Já osobně mám poměrně dost zkušeností se zpravodajskou spoluprací a nikdy příliš nefungovala ve velkých celcích, a to jak na úrovni Severoatlantické aliance, tak na úrovni EU. Vždycky bude lepší spolupráce bilaterálních členských států, třeba mezi Francií a Belgií. Dalším problémem je, že zpravodajské služby často nemají dostatek personálu, nemají dostatek techniky a tím se jejich efektivita samozřejmě značně snižuje.“ (Rozhovor Šandor, 2016).

Europol a jeho aktivity bezpochyby zaznamenaly jisté úspěchy na poli boje proti terorismu, bez povšimnutí také dozajista není, že Europol se v boji proti terorismu zařadil mezi mezinárodní aktéry, se kterým se musí počítat. Nicméně, i z důvodu omezeného mandátu úřadu

v boji proti terorismu jsou jeho snahy zatím značně limitovány. Ačkoliv je sdílení informací a kooperace mezi jednotlivými policejními složkami hlavní cílem aktivit Europolu, hned při většině větších teroristických útoku na evropském kontinentu bylo zjištěno, že právě výměna informací má daleko k dokonalosti a efektivitě. Jako překážkou k efektivnějšímu sdílení citlivých informací se ukazuje nedostatek ochoty a důvěry členských států sdílet utajované informace v rámci této platformy a právě překonání tohoto problému bude pro Europol jedna z hlavních výzev do budoucna. Jak poměrně věcně komentuje Weiss:

„Europol je bezpochyby dobrou platformou pro výměnu informací a zkušeností. Jen těžko ale může fungovat lépe, když není o tuto výměnu zájem.“ (Rozhovor Weiss, 2016).

Ačkoliv tak Evropský policejní úřad nedisponuje supranacionálními pravomocemi, v rámci svého mandátu dozajisté existuje prostor pro výraznější pomoc členským státům v boji proti terorismu. Hned několik expertů (Bureš, 2011, s. 108; Coolseat, 2010, s. 862-863) se shoduje, že standardizování kanálu pro spolupráci, zachycování a propagování osvědčených příkladů dobré praxe v oblasti terorismu a provádění komplexní analýzy současných bezpečnostních hrozeb, jak na úrovni EU, tak na úrovni členských států, by byla cesta, jak posílit roli a postavení Europolu mezi členskými státy EU v boji proti terorismu.

4.2.2. Eurojust

Počátek výraznější soudní spolupráce na úrovni EU se datuje teprve k poměrně nedávné době, přičemž v oblasti kriminální činnosti tato skutečnost platí dvojnásob. Smlouvy zakládající Evropské společenství kooperaci na poli justice nezahrnovaly, nicméně důsledkem vnitřních i vnějších faktorů byla založena a kontinuálně prohlubovaná spolupráce na poli evropské justice (Bureš, 2010, s. 238). Eurojust byl formálně založen Rozhodnutím Rady EU 28. února 2002. Hlavní úlohou orgánu je pomáhat efektivní koordinaci činnosti národních prokuratur jednotlivých členských států, stejně jako podporovat trestní stíhání, potažmo vyšetřování, v závažných případech mezinárodního organizovaného zločinu, ke kterému se terorismu řadí, a to především na základě analýz, které byly zpracovány Europlem. V rámci boje proti terorismu každá členská země vysílá do sídla Eurojustu jednoho národního zástupce, který se věnuje jen agendě spojené s terorismem (Foltin a Řehák, 2007). Zasedání tohoto orgánu probíhají za přítomnosti vyšetřovatelů a žalobců z členských států EU, přičemž tato setkání jsou uskutečňována především za cílem jednání ohledně konkrétních případů na strategické

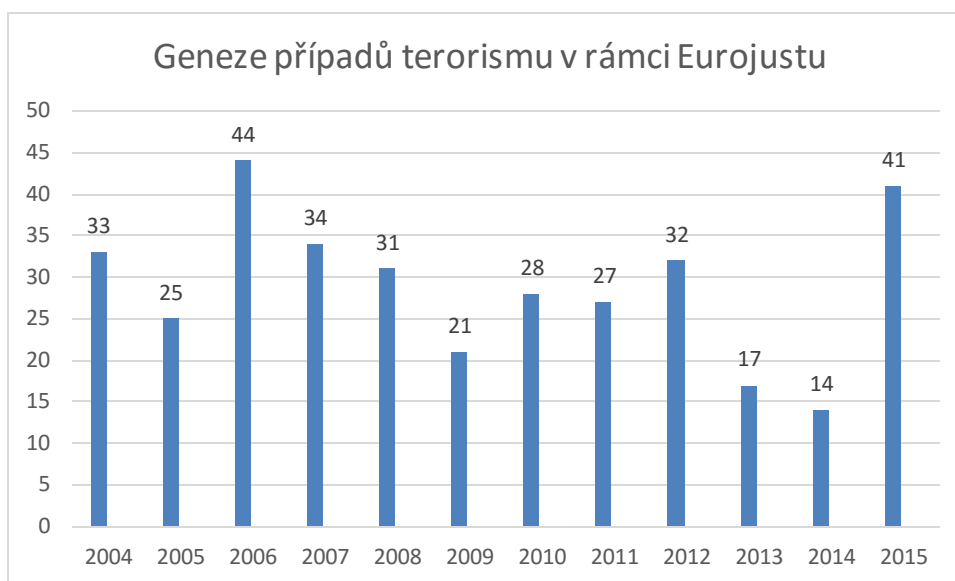
úrovni. Po útocích v Madridě 2004 bylo rozhodnuto o vytvoření speciálního Protiteroristického týmu a mechanismu, který monitoruje progres dosažený v hlavních protiteroristických iniciativách. Eurojust se tak snaží dostat z pozice reaktivní instituce více směrem k proaktivnímu přístupu v boji proti terorismu. Protiteroristický tým má za jeden z hlavních úkolů posilovat vazby mezi dalšími evropskými institucemi zabývajícími se terorismem (Bureš 2010, s. 240). Činnost Eurojustu by měla doplňovat a podporovat fungování Europolu, který čerpá především z činnosti národních prokurátorů, na straně druhé by měl Europol Eurojustu pomáhat především s poskytováním a shromažďováním informací. V neposlední řadě je potřebné podotknout, že Eurojust se stal první trvalou sítí spolupráce mezi soudními autoritami na světě (Foltín a Řehák, 2007).

Eurojust má vytyčeny tři hlavní cíle své činnosti. Tím prvním je posilování a zlepšování kooperace mezi národními autoritami ve vyšetřování a obžalobách spojených s vážnými zločiny, a to především těmi organizovanými, které zahrnují dva a více členských států. Druhým úkolem je stimulovat a zlepšovat spolupráci v oblasti vyšetřování a obžalob mezi danými autoritami přímo v samotných členských státech, v neposlední řadě pak má Europol za cíl poskytovat expertízu jak pro členské státy EU, tak pro Radu. Tyto expertízy by měly mít formát doporučení ke změnám v oblasti legislativy zejména vzhledem k mezinárodnímu organizovanému zločinu. Každý z členského státu jmenuje jednoho reprezentanta, Eurojust je tak často popisován jako tým zkušených právníků, prokurátorů, soudců a jiných právních expertů ze všech členských zemí EU (Casale, 2008, s. 58). Vzhledem k tomu, že je Eurojust stálým orgánem disponující soudními autoritami, měl by hrát jednu z klíčových rolí v boji proti terorismu v rámci EU a toto role byla Eurojustu přiřazena i rozhodnutím Rady vztahující se k implementaci speciálních opatření pro policii a soudní spolupráci v boji proti terorismu. Článek 3 pak upravuje mandát Národního zástupce pro boj s terorismem. V souladu s národní legislativou tak každý členský stát vysílá do sídla Eurojustu v Haagu svého zástupce, kterému musí umožnit přístup ke všem relevantním informacím týkajících se soudních úkonů pod zodpovědností daných autorit (Council of European Union, 2002). Eurojust svolává mítinky věnující se boji proti terorismu celkem na třech úrovních. Na provozní úrovni, se národní soudci zabývají probíhajícími kriminálními vyšetřováními. Na taktické úrovni, se reprezentanti Eurojustu snaží nutit jednotlivé členské státy směrem k co nejkomplexnějšímu sdílení případů dobré praxe s rozdílnými typy teroristických skupin a snaží se pak monitorovat potenciální souvislosti mezi těmito národními teroristickými skupinami. Co se týká strategické úrovně, tam Eurojust svolává každoroční mítinky, v rámci kterého jsou národní zástupci konfrontováni se skutečností, že je jejich povinností sdílet všechny informace a relevantní data vztahující se

k vyšetřování, která probíhají ve spolupráci právě s Eurojustem. V případě, kdy informace nebyly dostatečné, je vyžadování vysvětlení. V průběhu konference je pak představiteli Eurojustu upřesňováno, jakým způsobem bylo naloženo s poskytnutými informacemi a jakou přidanou hodnotu Eurojust v daném roce přinesl v boji proti terorismu. (Bureš, 2010, s. 240).

Ačkoliv, stejně jako v případě Europolu, je poněkud obtížné hodnotit efektivitu orgánu z důvodu, že k dispozici je jen málo relevantních dat, jisté měřítko může být počet případů spojených s terorismem, na jejichž řešení se přímo podílel Eurojust (viz. Tabulka č. 1). Ačkoliv je celkový objem případů spojených s terorismem oproti obchodů s drogami, zločinů proti majetku a osobnímu vlastnictví, relativně nízký, od roku 2004 vykazuje poměrně stabilní hodnoty. Oproti době poměrného klidu v letech 2013 a 2014, přichází téměř trojnásobek případů v roce 2015. Tento trend však koresponduje se Zprávou Europolu k terorismu za rok 2015, která poukazuje na nárůst terorismu v Evropě (Europol, 2016, s. 10). Ačkoliv je reálně velmi komplikované získat důkazy a statistiky, do jaké míry hrál Eurojust důležitou roli v případech, na kterých spolupracoval, výroční zprávy poukazují, že v některých případech sehrál Eurojust roli velmi důležitou (Eurojust 2008, s. 56; Europol 2015, s. 28-30). Jako jeden konkrétní příklad dobré praxe mezinárodní spolupráce v otázce terorismu může být uvedena tzv. Operace KARI, vztahující se na extremistické buňky v Bruselu, jejichž členové byli podezříváni z teroristických aktivit v Iráku a plánování dalších útoků nejen v Iráku, ale také v Belgii. Do vyšetřování bylo zapojeno na šestnáct států, některé z nich také mimo EU (Alžírsko, Maroko, Indie atd.). Eurojust uspořádal koordináční schůzku, která byla později klíčovým faktorem pro úspěšný a efektivní postup. V průběhu soudní fáze se pak objevilo několik problémů, a to především v souvislosti se shromažďováním důkazů. Tyto obtíže však byly vyřešeny hlavně díky expertíze Eurojustu (Coninx a Mota, 2009, s. 168). Může tedy být argumentováno, že Eurojust postupně naplňuje svou roli v zlepšování široké soudní spolupráce v otázkách organizovaného zločinu v EU.

Tabulka č. 1: Geneze případů spojených s terorismem, na kterých pracoval Eurojust

Zdroj: Eurojust 2009, s. 17; Eurojust 2011, s. 30; Eurojust 2013, s. 36; Eurojust 2015, s. 28

Nicméně, jak uvádí Bureš (2010, s. 241) velké množství interních reportů EU kritizuje značně pomalý progres v implementaci důležitých evropských rozhodnutí, stejně jako chybějící hmatatelné výsledky na poli justiční spolupráce. Některé zprávy také kritizují členské státy za nedostatečnou spolupráci a ignorování Eurojustu, ke kterému zaujaly spíše minimilistický přístup. Tento problém však může částečně pramenit z důvodu odlišných legislativních a soudních standardů v rámci členských zemí EU. V potaz je třeba brát skutečnost, že Eurojust se musí vypořádat až s 30 různými systémy s jinými pravidly pro shromáždování důkazů, postupy při zatýkání nebo tresty. Důležitá je také spolupráce s Europolem. Nicméně jak ukazuje studie od Weymberg et al. (2015), obě instituce mají poněkud odlišné představy o rámci spolupráce a sdílení informací. Na základě rozhodnutí Rady EU je spolupráci mezi oběma institucema umožněna poměrně velká míra volnosti a flexibility a tudíž nemá jasně stanoveny mantinely. Zatímco Europol je s tímhle nastavením relativně spokojen, Eurojust by více než uvítal jasnější legislativní strukturu, která by pregnatně vymezovala mantinely a pravidla spolupráce. Ačkoliv tak obě instituce spolupracují pravidelně, několik problému týkajících se výměny informací nebo koordinace vyšetřování bylo zaznamenáno. Právě sdílení informací může do jisté míry narážet na problém, který byl již diskutován v podkapitole o Europolu. Jedná se o poměrně striktní utajování informací ze strany Europolu, které tak může hrát negativní roli také v kooperaci s Eurojustem.

Ačkoliv Eurojust dozajisté zaznamenal progres ve své činnosti věnující se boji proti terorismu, bylo identifikováno hned několik faktorů, které ovlivňují jeho efektivitu. Jak již bylo diskutováno výše, z důvodů rozdílných legislativních systémů má Eurojust s členskými státy asymetrické vztahy, nicméně nedisponuje pravomocemi, které by mu v jistých ohledech dovolily větší harmonizaci soudních postupů. Značný prostor pro zlepšení je zřetelný také na poli spolupráce Eurojust s Europolem. Efektivní postup proti terorismu tkví v co nejširší spolupráci hned několika orgánů a bezchybná spolupráce zpravodajských služeb, policie a soudní složky je více, než potřebná.

4.2.3. Protiteroristický koordinátor

Funkce Protiteroristického koordinátora byla vytvořena Evropskou radou po teroristických útocích v Madridu v březnu 2004 (Evropská rada). Koordinátor měl podle původního záměru především koordinovat činnosti orgánů EU v boji proti terorismu a reprezentovat Unii a její snahy v oblasti potlačení terorismu navenek. Prvním koordinátorem byl jmenován Gijs de Vries, který však po třech letech ve funkci rezignoval. Novým představitelem funkce byl 19. září 2007 Javierem Solanou, vysokým představitelem EU pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku té doby, jmenován Gilles de Kerchove, který ve funkci působí doposud (Evropská rada).

Mandát Protiteroristického koordinátora se vztahuje především ke koordinaci Evropské rady a její činnosti směrem k terorismu a boje proti němu. Na základě reportů a zpráv Europolu nebo Střediska EU pro analýzu zpravodajských informací, Koordinátor doporučuje Radě politická rozhodnutí a navrhuje oblasti, které by se pro Radu v rámci terorismu měly stát prioritními. Další úkolem Koordinátora je monitoring implementace politických opatření v rámci strategie EU v boji proti terorismu. Mapování situace a následná zpráva je předkládána co šest měsíců. Koordinátor má dále na starosti koordinování spolupráce mezi celou řadou orgánů, které mají ve svém mandátu také boj proti terorismu. Důležitým aspektem je také prezentování EU v externí dimenzi. Kontakty a podněcování spolupráce se státy třetího světa, stejně jako zlepšování stávajících komunikačních kanálů je jedním z důležitých pilířů činnosti Protiteroristického koordinátora (Strategic Comments, 2005, s. 1-2; Evropská rada). Nicméně, jak již vyplývá z výše popsaných činností v rámci mandátu této funkce, Protiteroristický koordinátor nemá prakticky žádné výkonné pravomoci. Nemůže navrhovat legislativu, nedisponuje vlastním rozpočtem, dokonce ani nemůže předsedat schůzím národních států nebo představitelů justice jednotlivých členských států za účelem nastavení protiteroristické agendy.

Z hlediska mandátu své funkce tak koordinátor nedisponuje pravomocemi, kterými by donutil členské státy ke konkrétním krokům (Strategic Comments, 2005, s. 1-2).

Pokud se pozornost zaměří k roli Koordinátora v boji proti terorismu a efektivitě, je potřeba brát v potaz hned několik překážek, který musí představitel této funkce čelit. Jak již bylo nastíněno několikrát, členské státy EU mají různé zkušenosti s terorismem, tudíž rozpoznatelné jsou značně rozdíly v přístupu k této problematice. Pro samotného koordinátora je tak dosažení co největší kooperace na poli boje proti terorismu, poměrně obtížný úkol. Právě z důvodů chybějících výkonných pravomocí byla pozice Koordinátora hned několikrát zpochybňována a ostře kritizována (Bureš, 2011, s. 140), velkou kritiku si pozice vysloužila také od Zimmermana (2006, s. 133), který ji považoval za uměle vytvořené místo pro politiky bez reálného dopadu na boj proti terorismu. Jak podotýká Weiss (Rozhovor 2016), „*právě skutečnost, že funkce je bez jakýchkoliv výkonných pravomocí, byla koneckonců důvodem, proč de Vries⁶ rezignoval*“. Nicméně existuje i poněkud odlišný pohled na věc, který upozorňuje na důležitost samotné osoby, která funkci reprezentuje.

„Předchozí držitel úřadu Gijs De Vrijs nebyl svým profilem úplně nejlépe zvoleným představitelem. Což nakonec lze vidět na jeho poněkud brzké rezignaci. Nicméně, domnívám se, že právě současný koordinátor, Gilles de Kerchove, je daleko více kompetentním reprezentantem této funkce. Ačkoliv koordinátor nemá žádné výkonné funkce, de Kerchove se například daří monitorovat jednotlivé členské státy a jejich progres v boji proti terorismu, ke všemu se mu podařilo stát se tváří evropské protiteroristické politiky navenek. Také skutečnost, že je ve funkci již od 2007 naznačuje, že je ve své činnosti poměrně efektivní, stejně tak má viditelný respekt ze strany členských států, které ho považují za schopného činovníka.“ (Rozhovor MacKenzie, 2016)

A úspěšnost koordinátora je, především ve vztahu k třetím zemím a reprezentací protiteroristické politiky EU, znatelná. Za poslední roky se EU podařilo výrazně vyvinout externí dimenzi boje proti terorismu a podle mnohých tak EU v mezinárodním měřítku začala hrát důležitější roli. Koordinátor v narůstajícím počtu případů prezentoval EU a její boj proti terorismu napříč celým světem (Bureš, 2011, s. 172). Koordinátorovi se povedlo svou pozici v mezinárodním měřítku dostat do pozice, kdy jej relevantní aktéři berou za styčný bod komunikace v rámci EU. De Kerchove byl několikrát na návštěvě Spojených států amerických,

---

⁶ První Protiteroristický koordinátor v EU.

kde také vedl schůze s vysoce postavenými představiteli americké zahraniční politiky. Právě skutečnost, že američtí partneři diskutovali citlivé informace s de Kerchovem značí, že se těší respektu a pozice protiteroristického koordinátora tak stoupá na významu (MacKenzie et al., 2013, s. 332). De Kerchove je také velmi aktivní v dialogu se zeměmi třetího světa, koordinátor se účastnil schůzek s Ruskem, Indií nebo Asijsko-Evropského fóra. Z hlediska geografických priorit se de Kerchove také aktivně zapojoval do dialogu s Afghánistánem, Pakistánem, Jemenem nebo státy v oblasti Sahelu. Ačkoliv tak koordinátor nedisponuje výkonnými pravomocemi, které by mu umožnily uzavírat dohody nebo efektivněji nutit členské státy k přijímání konkrétních protiteroristických opatření, jeho mezinárodní kredit vzrostl a jeho role v dialogu a kooperaci se zeměmi mimo EU tak nadále stoupá (MacKenzie et al., 2013, s. 332-333).

Ačkoliv je tak role koordinátora, a to především v interní rovině, kritizována a považována za neefektivní, minimálně jeden z úkolů této funkce, reprezentovat protiteroristickou politiku EU směrem ven, je naplňováno se vzrůstající úspěšností. Jelikož je terorismus mezinárodní fenomén, kooperace a komunikace s partnery mimo EU je více, než důležitá. Co se týče role koordinátora v rámci EU, otázkou zůstává, zda samotná funkce a její realné možnosti, není některými přeceňována. Vzhledem k tomu, že koordinátor nemá prakticky žádné výkonné pravomoci, je velmi obtížné v této rovině čehokoliv dosáhnout.

5. EU a fenomén tzv. zahraničních bojovníků

5.1 Problematika zahraničních bojovníků

Z hlediska mezinárodního práva je zahraniční bojovník, tzv. foreign fighter, definován jako agent, která bojuje v povstání a není ani obyvatelem státu, v rámci kterého konflikt probíhá, ani vojákem jedné z oficiálních armád zapojených v daném konfliktu (Cappello et al., 2016, s. 2). Jak upozorňuje Coolseat, fenomén zahraničních bojovníků však není nic nového.

„ Od osmdesátých let dále lze sledovat mladou generaci Evropanů, která se začíná účastnit bojů na cizích bojištích. Jako příklady lze uvést válku proti sovětským vojskům v Afghánistánu, válku v Bosně nebo invazi Spojených států amerických a jejich spojenců v Íráku v roce 2003. Právě tyto konflikty přivábaly od nás z Belgie neznámo množství dobrovolníků, kteří se zapojili do bojů. A právě od této doby v Belgii stále existují utajované extremistické buňky, které se snaží dobrovolníkům zprostředkovávat právě cestu na zahraniční bojiště.“ (Rozhovor Coolseat, 2016)

V současné době je fenomén zahraničních bojovníků spojován především s konfliktem v Sýrii a Iráku, potažmo s tzv. Islámským státem, který na těchto územích mimo jiné operuje. Islámský stát tyto bojovníky trénuje a nabádá k radikálnímu islamismu. Největší riziko pak samozřejmě nastává v momentě, kdy se někteří z bojovníků vracejí zpátky do svých domovských zemí, v tomto případě zpět do některé ze zemí EU. V potaz je také třeba brát skutečnost, že vzhledem k tomu, že Islámský stát doposud neustanovil žádnou výraznější organizační strukturu, zahraniční bojovník v případě potenciálního teroristického útoku nemusí čekat na žádný rozkaz a může jednat podle svého vlastního úsudku (Cappello et al., 2016, s. 2). Právě na úskalí s návratem bojovníků vzhledem k jejich schopnostem, upozorňuje také Andor Šándor.

„Fenoném zahraničních bojovníků a především návrat radikálních islamistů zpátky do Evropy je poměrně velkým problémem. O to větší problém může nastat, pokud by došlo k masivnějšímu návratu bojovníků do svých vlastí během krátké doby. Pokud jednou dojde k porážce Islámského státu, tak tito lidé se logicky budou mít tendence někam přemísťovat. V momentě, kdy budou existovat selhávající státy jako Libye nebo Irák, se dá předpokládat, že část těchto radikálů bude své kroky směřovat právě do zmíněných zemí. Nicméně, značná část bojovníků se bude chtít vrátit domů. A tady nastává dle mého soudu ten největší problém. Tito lidé jsou ovlivněni džihádistickou teorií, mají bohaté zkušenost z boje, stejně jako s výrobou různých druhů výbušnin a spousta z nich může mít pod hrozbou vězení pocit, že již nemají co ztratit.“ (Rozhovor Šándor, 2016).

Podle údajů a informací Europolu (2016, s. 27) je zřetelné, že poměrně velká část zahraničních bojovníků se již do Evropy vrátila a není důvod se domnívat, že by tento trend neměl pokračovat. Přičemž je ještě důležité uvést, že předpokládané počty bojovníků, kteří se vydali především do Sýrie a Iráku, se pohybuje okolo 5000 a od roku 2014 se tento počet více než zdvojnásobil. Většina těchto bojovníků pak pochází pouze ze čtyř zemí, a to Německa, Francie, Belgie a Velké Británie (EPRS, 2016, s. 2-3). Objem navrátilců má vzrůstající tendenci především v některých z členských států EU, jako v Německu, Nizozemí a Švédsku. V současné době se odhaduje, že se domů vrátila zhruba třetina těch, kteří vycestovali bojovat. Na tomto místě je také potřeba podotnout, že ne všichni navrátilci představují akutní bezpečnostní hrozbu. Jak uvádí Coolseat:

„Očividně, zdaleka ne všichni vracející se zahraniční bojovníci jsou opravdovou hrozbou. V Nizozemsku podle dostupných údajů navrátilci z bojů nepředstavují žádnou výraznou hrozbu, v Belgii pak byla zatčena a poslána do vězení jen zhruba třetina vracejících se zahraničních bojovníků“. (Rozhovor Coolseat, 2016).

Nicméně, většina útočníků, která měla na svědomí řadu nedávných útoků ve Francii, byli navrátilci z konfliktních oblastí (Europol, 2016, s. 27). Obecně také platí, že právě útoky vykonané navrátilci z bojů mají vyšší počet obětí, což lze přičítat mnoha zkušenostem útočníku z bojiště (EPRS, 2016, s. 2-3).

5.2 Profil zahraničního bojovníka

Podle reportu ICCT (2016, s. 4) prakticky nelze načrtnout jeden konkrétní profil, který by byl univerzálně platný v kontextu popisu běžného zahraničního bojovníka v členských zemích EU. Na základě výzkumu v jedenácti státech došlo k zjištění, že zhruba 17 % zahraničních bojovníků jsou ženy. Přes 90 % těchto bojovníků pochází z městských částí, přičemž je poměrně zajímavé, že mnoho osob vypravujících se do Sýrie či Íráku pochází ze stejných městských čtvrtí daného členské státní. Tato skutečnost by nejspíše mohla indikovat, že v daných městských částech existují radikální buňky, kterým se daří radikalizovat určitou část obyvatelstva. Co se týče národnosti zahraničních bojovníků, nelze v téhle souvislosti nalézt zřetelný vzorec. V kontextu některých zemí jsou bojovníci jiné národnosti než státní, ze kterého odjíždějí bojovat, nicméně v některých dalších zemích je tento trend zase úplně obráceně a bojovat jezdí hlavně občané daného státní. Data také naznačují v rámci zahraničních bojovníků poměrně vysoké číslo konvertitů k Islámu (ICCT, 2016, s. 4). Motivace zahraničních bojovníků se zatím nepodařilo uspokojivě vysvětlit. Někteří jsou podle všeho motivováni možností bojovat a s tím spojeným dobrodružstvím, mnozí další jsou především ovlivněni působením náboženství nebo politickými cíli. Radikalizovaní jedinci a skupiny obecně vyjadřují protizápadní názory a nálady a boj v Sýrii nebo Íráku považují za obranu muslimského světa. Značná část je pak nejspíše fascinována myšlenkou chalífátu. Kromě zmíněných náboženských nebo ideologických důvodů, však roli hrajou také osobní důvody a zkušenosti. V potaz je třeba brát faktory jako sociální marginalizaci a/nebo kriminální historii (Europol, 2016, s. 28). Vše také nasvědčuje tomu, že mnoho zahraničních bojovníků cestuje téměř výhradně ze svého vlastního přesvědčení. Jistou roli bezpochyby hrají sociální sítě, nicméně podceňovat by se v tomto případě neměla ani místa jako kulturní centra nebo místa k modlitbám. Pro jistou část zahraničních bojovníků hrál roli také pobyt ve věznicí, který podle všeho přispěl k jejich

radikalizaci (Europol, 2015, s. 22). Co se týče samotné dopravy do oblastí konfliktů, ta je ve výrazné většině případů financována z vlastních úspor nebo prodeje majetku. Zahraniční bojovníci pak většinou používají své pravé cestovní doklady. Některé státy detekovaly příspěvky pro bojovníky z řad rodinných příslušníků nebo místních facilitačních center, zaznamenány byly také trestné činy spojené s finančními podvody nebo podvody s platební kartou. Některé státy taktéž uvedly, že jistá část bojovníků pocházejících z jejich zemí, se několikrát vrátila a poté cestovala zase zpět do konfliktních zón. Prodloužené a opakované pobyty v místech boje tak zvyšují pravděpodobnost radikalizace a získání dovedností potřebných k úspěšnému vykonání teroristického útoku (Europol, 2015, s. 22).

5.3 EU a její reakce na problematiku zahraničních bojovníků

První výraznější pozornost získává problematika zahraničních bojovníků na poli EU v roce 2013, když Protiteroristický koordinátor de Kerchove ve své zprávě předložené Radě upozorňuje na problematku početného množství džihádistů cestujících z Evropy do Sýrie a jiných míst konfliktů, které představuje vážnou hrozbou pro bezpečnost EU. Koordinátor pak ve své zprávě volá po rychlé a urgentní akci (Council of the European Union, 2013, s. 2). V srpnu 2014 pak Evropská rada ve svém komuniké shrnuje poznatky ohledně zahraničních bojovníků, potvrzuje vážnost hrozby a vyjadřuje odhodlání proti této hrozbě bojovat. Byly vymezeny celkem čtyři prioritní oblasti, v jejichž rámci jsou opatření EU velmi důležité. Tyto oblasti jsou prevence radikalizace, efektivní výměna informací směrem k identifikaci a odhalování cestovních aktivit, vyšetřování a trestní stíhání a v neposlední řadě spolupráce s třetími zeměmi (Council of the European Union, 2014, s. 1-2). V rámci oblasti prevence se pak EU zavázala poskytnout finanční podporu členským zemím v operacích proti islámistické propagandě na internetu, samotná Evropská komise pak vydala dokument zabývající se prevencí radikalizace terorismu a násilného extremismu. Nejzásadnějším bodem tohoto dokumentu je nejspíše apel na bližší spolupráci občanské společnosti a soukromého sektoru v boji proti radikalizaci, které se odehrává online. Komise ve své zprávě poukazuje na fakt, že extremistické materiály a propaganda jsou velmi snadno přístupné na internetu, a to skrze různorodá diskuzní fóra, blogy apod. Na tomto místě lze připomenout kapitolu v dřívější části diplomové práce o místech, kde radikalizace probíhá. Bigo et al. (2014, s. 16) zmiňoval právě moderní komunikační technologie, nicméně upozorňoval na fakt, že by právě tento způsob radikalizace neměl být přeceňován. A Komise v tomto kontextu adaptovala podobné stanovisko, jelikož upozorňuje, že snahy musí zajít dále než pouhým zakázáním

extremistických materiálů a snažit se nabourávat extremistické narativy (European Commission, 2014).

V rámci zasedání Evropské rady, které se uskutečnilo v srpnu 2014, byl schválen všeobecný apel na urychlené provádění opatření v rámci zmíněných oblastech uvedených výše, předloženy měly být také další návrhy. O problematice zahraničních bojovníků je také pravidelně jednáno a diskutováno na úrovni ministrů vnitra a spravedlnosti. Ti se také dohodli na urgentní potřebě finalizovat směrnici EU, vztahující se k jmenné evidenci cestujících (PNR), nutnosti efektivnější kontroly vnějších hranic Schengenu, potřebě zefektivnit reakce justičních orgánů v kontextu problematiky zahraničních bojovníků. Zdůrazněna byla také potřeba vedoucí úlohy Europolu a Eurojustu ve výměně informací, která má stále značné limity (Evropská rada). Teroristické útoky v Paříži v lednu 2015 pak znamenaly další vlnu prohlášení evropských představitelů, z nichž to nejdůležitější je datováno ke 12. únoru, kdy členové Evropské rady vyzvaly k adopci několika dalších vnitřních opatření v boji proti zahraničním bojovníkům. V prohlášení byly stanoveny pomyslné tři pilíře (Council of the European Union, 2015). V rámci prvního pilíře, věnující se zajištění ochrany občanů, autoři dokumentu volali především po okamžitém přijetí jmenné evidence cestujících. Přítomný je také apel na využívání stávajícího rámce schengenského prostoru, a to zejména pro možné kontroly na vnějších hranicích EU. Již tradičně se také objevila potřeba zlepšení sdílení informací za pomoci Europolu a Eurojustu. V kontextu druhého pilíře, zaměřeného na prevenci radikalizace, je k nalezení volání po implementaci adekvátních opatření, které budou mít za cíl odstraňování extremistického obsahu, další opatření v tomto pilíři akcentují také důležitou roli vzdělávacích institucí, pracovních příležitostí, sociální integrace v boji proti radikalizaci, přičemž je zmíněno taktéž nebezpečí radikalizace ve věznicích. Třetí pilíř věnující se mezinárodní spolupráci diskutuje především důležitost lepší komunikace se zeměmi třetího světa v boji proti terorismu a zahraničním bojovníkům, stejně jako vedení mezicivilizačního dialogu. (Council of the European Union, 2015).

Po teroristických útocích v Paříži v listopadu 2015, se uskutečnilo zasedání ministrů spravedlnosti a vnitra, jehož závěrem bylo vydáno nové prohlášení, které volalo po zvýšené spolupráci v oblasti trestního soudnictví, které by mělo reagovat na radikalizaci vedoucí k terorismu nebo násilnému extremismu. Doporučení pokrývala 1) strukturu a organizaci režimů zadržování. Pozornost je věnována především problematice radikalizace ve vězení a EU tak členskými státy důrazně doporučuje adaptovat opatření, která potlačí aspekty, jež podněcují vězně k radikalizaci. Doporučení se dále vztahují ke 2) možnosti alternativních a dalších opatření, které budou jiné než stíhání a zadržování; 3) Integraci, rehabilitaci a

reintegraci; 4) Odborné přípravě; 5) Sdílením příkladu dobré praxe skrze monitorování a výměny postopů; 6) financování; 7) vnějšmu rozměru problematiky (Evropská rada, 2015). Na svém dubnovém zasedání pak Evropská komise přijala směnici vztahující se k používání údajů o cestujících, tzv. jmenné evidence cestujících. Tento nástroj má plnit roli prevence, odhalování, stíhání a vyšetřování teroristických trestních aktů a vážné trestné činnosti (Evropská rada).

5.4 Implementace a adresnost přijatých politik

Zaměřeno na čtyři pilíře, které byly v boji proti zahraničním bojovníkům vytyčeny v srpnu roku 2014, v rámci prvního pilíře, zabývajícího se prevencí radikalizace, bylo již uskutečněno poměrně mnoho. Evropská komise poskytla finanční prostředky prostřednictvím Vnitřního bezpečnostního fondu, které byly ve většině případů alokovány jednotlivým členským státům ve snahách proti radikalizaci. V roce 2015 bylo ustanoveno centrum Radicalization Awareness Network (RAN), které funguje jako základna pro konsolidování a shromažďování informací vztahujících se k radikalizaci, podporu šíření a výměny zkušeností a spolupráce v oblasti boje proti terorismu. Středisko pak disponuje vysokým počtem předních odborníků na danou problematiku. Experti se už např. vydali na výzkumnou návštěvu do francouzských věznic, aby dokázali co nejlépe reagovat na problematiku radikalizace, v tomto případě ve vězeňském prostředí, což je obecně rizikové místo pro radikalizaci (Council of the European Union, 2016, 34). Jednou z prioritních oblastí v pilíři prevence radikalizace byl internet, který především v souvislosti s Islámským státem a zahraničními bojovníky má jistou důležitost. Europol v této souvislosti vytvořil novou jednotku European Union Internet Referral Unit, která má za cíl boj proti online propagandě extremistických hnutí. Jednotku od doby svého vzniku v roce 2015 detekovala již na 4 000 potenciálního extremistického obsahu, polovina těchto případů již byla z internetu odstraněna. Jisté limity zatím byly odhaleny ve spolupráci s členskými státy, jelikož jenom blízká spolupráce členských států a jednotky dokáže efektivně bojovat s online propagandou (Council of the European Union, 2016, 35). Evropská komise je také připravena uvolnit v rámci programů Erasmus+ na 400 miliónů Eur, které by měly putovat na projekty zaměřené na prevenci radikalizace prostřednictvím vzdělání, posilování tolerance a potírání xenofobie a diskriminace. Tato oblast bude v rámci programu Erasmus+ prioritní (Council of the European Union, 2016, 35).

Druhým stanoveným pilířem bylo efektivnější sdílení informací a spolupráce. Europol ustanovil speciální tým expertů a analytiků s názvem Focal Point (FP) Travellers. Tato platforma má za cíl koordinovat členské státy v oblasti sdílení informací a analýz týkajících se

zahraničních bojovníků. Ve specializovaném systému je v současné době přes 18 500 osob, což je oproti minulému roku, v rámci kterého se číslo pohybovalo na hodnotě 3 600, výrazný pokrok. Z počtu 18 500, které zahrnuje také společníky a spolupracovníky, bylo ke květnu 2016 registrováno 4 714 zahraničních bojovníků. Také Eurojust zaznamenal signifikantní nárůst objemu výměny informací, čísla podle všeho stále nereflktují reálnou hrozbu (Council of the European Union, 2016, 35). Jako příklad mohou sloužit útoky v Paříži v listopadu 2015, jelikož jak již bylo uvedeno výše v kapitole o Europolu nebo níže Coolseatem, většina útočníků byla známa zpravodajským službám daných členských států. Někteří útočníci byli právě zahraničními bojovníky, když absolvovali boje v Sýrii. Na důležitost role zpravodajských služeb v problematice zahraničních bojovníků upozorňuje také Coolseat:

„Dobrá práce zpravodajských služeb, stejně tak jako policie, je jedním z klíčových faktorů v přístupu k zahraničním bojovníkům a je dobrou obranou jak proti nim, tak obecně proti terorismu jako takovému. Většina útočníků nedávných útoků byla známa zpravodajským službám, ale i policii. Investice do zpravodajských služeb a intezivní výměna iformací by tak měla být klíčovou prioritou.“ (Rozhovor Coolseat, 2016).

Co se týká detekování a narušování podezřelých cest mimo vnější hranice EU, v platnost vstoupil v roce 2013 Schengenský infomrační systém druhé generace (SIS II), který má umožňovat snadnou výměnu informací mezi vnitrostními orgány hraniční kontroly, celními a policejními orgány o osobách, které mohou být zapojeny do závažného trestného činu. Tento nástroj je považován za klíčový v boji proti zahraničním bojovníkům (ICCT, 2016, s. 20). Nicméně protiteroristický koordinátor ve svém reportu identifikuje několik slabín tohoto systému. Potřebnou se zdá být funkce možnosti vyhledávání otisků prstů, celý systém vyhledávání v rámci programu zřejmě zatím trpí několika nedokonalostmi. Členské státy navíc v současné době stále nedostatečně využívají celý systém a jeho přednosti (Council of the European Union, 2016, 3). Podle mnohých je velkým krokem vpřed v boji proti zahraničním bojovníkům přijetí směrnice o jmenné evidenci cestujících. Tento nástroj by měl pomoci detekovat a narušovat podezřelé cesty, nástroj je navíc mnoými chápan jako velmi užitečný v boji proti terorismu obecně (ICCT, 2016, s. 20-21). Jak uvádí Mackenzie:

„Jmenná evidence cestujících byla pomyslnou vlajkovou lodí v boji proti zahraničním bojovníkům v Evropské unii a pokládám jej za velmi důležité. Velká Británie má tento systém

již od roku 2004 a v Evropské unii se tak dlouhodobě snažila o jeho schválení a implementaci.“
(Rozhovor MacKenzie, 2016)

Co se týče pilíře vyšetřování a trestního stíhání, klíčovým aspektem byla snaha o aktualizování rozhodnutí 2002/475/JHA o boji proti terorismu k tomu, aby bylo možné adresovat nové legislativní překážky, které prezentuje fenomén zahraničních bojovníků. V roce 2015 byla také Evropskou komisí navržena direktiva, která by v rámci rozhodnutí 2002/475/JHA zpřísnila postupy v boji proti terorismu, týkající se tréninku teroristů nebo jeho financování. Mnoho členských států také začalo aktualizovat své legislativní normy pro vyšetřování a stíhání, v této problematice poskytuje informace doporučení a expertízu Eurojust (ICCT, 2016, s. 21).

V rámci čtvrtého pilíře, a to mezinárodní spolupráce s třetími zeměmi probíhala, především v druhé polovině roku 2014, velmi intenzivně. Vypraveno bylo celkem osm delegací do oblasti Blízkého východu a regionů v severní Africe. Nejvyšší prioritou byla spolupráce s Libyí a Tuniskem, workshopy s problematikou boje proti terorismu byly uskutečněny v Turecku a Libanonu. Napříč sousedními regiony také proběhne několik projektů k problematice budování kapacit. Tyto projekty již byly schváleny a chystá se jejich zahájení. V neposlední řadě pak proběhl evropsko-americký workshop na téma financování terorismu a možnosti boje proti němu (ICCT, 2016, s. 19).

Fenomén zahraničních bojovníků vstupuje do agendy v roce 2013 a od této chvíle stále nabírá na důležitosti. V současné chvíli může být podotknuto, že v oblasti boje proti terorismu na úrovni EU je problematika zahraničních bojovníků na prvním místě. Ačkoliv některá z opatření byla nejspíše implementována s větším zpožděním než by bylo záhodno, stejně jako se ukázalo, že efektivita sdílení informací mezi zpravodajskými službami národních států a Europolem s Eurojustem má daleko k dokonalosti, je třeba zdůraznit, že EU v rámci problematiky zahraničních bojovníků dosáhla několik konkrétních kroků a cílů. Za zmínku jednoznačně stojí vytvoření Radicalization Awareness Network, jednotky Focal Point Travellers nebo EU Internet Referral Unit. Po dlouhých peripetiích byla také směrnice týkající se jmenné evidence cestujících, nicméně jak efektivní bude tento nástroj v praxi, zatím není zřejmé. Jak podotknul MacKenzie:

„Nejsem si jistý, zda by EU mohla v této problematice udělat ještě něco více (...) Zajímavé však bude sledovat, jak bude vypadat boj proti zahraničním bojovníkům a obecně boj proti terorismu

poté, co Velká Britnie EU opustí. Do této doby totiž měla v této oblasti vůdčí roli.“ (Rozhovor MacKenzie, 2016).

Především na poli opatření proti radikalizaci EU cílila a cílí na soudobé problémy a aspekty způsobující radikalizaci. Minimálně dle teorie popsány výše, by opatření věnující se radikalizaci ve věznicích, monitorování extremistické propagandy na internetu, stejně jako snahy o posílení nabídky aktivit vztahujících se ke vzdělání, mezikulturním dialogu apod., měla být v dlouhodobém horizontu dobrou volbou.

Závěr

Diplomová práce se zabývala problematikou terorismu a zkoumala ho pak především z pohledu EU. Hlavním cílem bylo analyzovat roli a efektivitu hlavních orgánů Evropské unie proti terorismu, a to Europolu, Eurojustu a Protiteroristického koordinátora. U všech zkoumaných institucí pak byly objeveny poměrně výrazné limity. Europol, jehož hlavním cílem je koordinace a sdílení informací, naráží v kontextu svého hlavního účelu na mnoho problémů a úskalí, které pramení z nedůvěry nebo neochoty členských států sdílet utajované informace na nadnárodní úrovni. Prakticky všechny poslední teroristické útoky odhalily neefektivnost Europolu, jelikož většina útočníků byla v některých z národních databází. Kvůli nedostatečnému sdílení informací a spolupráce mezi jednotlivými celky tak k teroristickým útokům došlo a zpravodajským službám se tuto hrozbu nepodařilo efektivně eliminovat. Europol navíc nedisponuje žádnými výkonnými pravomocemi a jeho mandát je tak značně omezený, jelikož v naprosté většině případů je odkázán na členské státy. Pokud se pozornost obrátí k Eurojustu, ani ten zatím zdaleka nenaplnil svůj potenciál. Ačkoliv Eurojust zaznamenal progres ve své činnosti, odhaleno bylo hned několik aspektů, které negativně odhalují jeho neefektivitu v boji proti terorismu. Ani Eurojust nedisponuje pravomocemi, které by mohly členské státy donutit k větší harmonizaci postupů na poli soudnictví a legislativy. Jako značně problematická se pak ukazuje spolupráce Europolu s Eurojustem, což je vzhledem ke skutečnosti, že se obě organizace navzájem potřebují, z hlediska boje proti terorismu, velký problém. Situace s terorismem je v současné době vážná, což ukazuje také například poslední Zpráva Europolu k terorismu. Paradoxně nejúspěšněji může být do jisté míry hodnocen Protiteroristický koordinátor. Ačkoliv nemá žádné výkonné pravomoci, jeho důležitost, a to především v mezinárodním měřítku, prudce narůstá. V současné době nárůstu výskytu

terorismu, je čím dál tím důležitější také zahraniční spolupráce a dialog se sousedními zeměmi, což se současnému protiteroristickému koordinátorovi daří výborně.

Co se týče reakce Evropské unie na hrozbu spojenou se zahraničními bojovníky, pro EU se tato oblast stala v oblasti terorismu prioritní. Ačkoliv implementace některých opatření trvala déle a některé členské státy stále nespolupracují, jak by měly, EU se v rámci této problematiky podařilo docílit několika konkrétních kroků. Jako prioritní oblast si zvolila EU prevenci radikalizace, zlepšení sdílení informací směrem k identifikaci a odhalování cestovních aktivit, vyšetřování a trestní stíhání a v neposlední řadě spolupráci s třetími zeměmi. Za zmínku určitě stojí několik opatření především v oblasti prevence radikalizace. Potřeba je uvést například vznik centra Radicalization Awareness Network, kde se přední experti zabývají radikalizací a jejími trendy, navíc poskytují expertní poradenství a výměnu zkušeností a příkladů dobré praxe členskými státy. Na důležitosti nabývá také jednotka Europolu Focal Point Travellers, které se přímo zabývá zahraničními bojovníky, jejichž evidenci vede. V současné době má v systému registrováno téměř 5 000 zahraničních bojovníků. Za zmínku také bezpochyby stojí založení jednotky zabývající se extrémistickým obsahem na internetu, EU Internet Referral Unit. Především v oblasti prevence tak EU udělala výrazné pokroky, které by se v dlouhodobějším hledisku měly pozitivně projevit. V neposlední řadě, EU se podařilo uvést do praxe směrnici upravující jmennou evidenci cestovatelů, což bylo jedno z klíčových opatření v boji se zahraničními bojovníky.

Summary

Master thesis focused on the issue of terrorism and examined it mainly from an EU perspective. The main objective was to analyze the role and efficiency of the main institutions of the European Union regarding the fight against terrorism, Europol, Eurojust and the Counter-Terrorism Coordinator. It was researched that all mentioned bodies have significant limits. Europol, whose main objective is to coordinate and share information fighting with the lack of unwillingness of Member States to share classified information at the supranational level. Virtually all recent terrorist attacks revealed the inefficiency of Europol, since most of the attackers were present in particular national databases. Due to lack of information sharing and cooperation among different national units, terrorist attacks occurred and intelligence services thus failed to eliminate this threat. In addition, Europol does not have any executive powers and its mandate is limited to relatively big extent. If attention turns to Eurojust, as in the case with Europol, also Eurojust has several limits. Although Eurojust made some progress regarding

information sharing, several aspects negatively influencing efficiency in combating terrorism were revealed. Neither Eurojust does not have the powers that could force Member States for a greater harmonization in the field of judiciary and legislature. As very problematic then shows the cooperation of Europol and Eurojust, which is due to the fact that both organizations need each other in the fight against terrorism, a big problem. The situation with terrorism is currently being serious, which is also showed, for example, in the latest report by TE-SAT report made by Europol. Paradoxically, the most successful may to some extent be the evaluated Counter-Terrorism Coordinator. Although it has no executive powers, its importance, especially regarding international dimension, is rapidly growing.

Regarding the European Union's response to the threat associated with foreign fighters, the area became a priority in the field of terrorism for the EU. Although the implementation of some measures lasted longer and some Member States still do not cooperate, as they should, EU managed to achieve some concrete steps within this area. As priority areas for the EU chosen preventing radicalization, improve the sharing of information towards the identification and detection of travel activities, investigation and prosecution and finally cooperation with third countries. It is worth mentioning that several measures, mainly in the area of prevention of radicalization, were conducted. For the example, once can notice the creation of Radicalization Awareness Network, where leading experts addressing radicalization and its trends. They also provide expert advice and exchange of experiences and best practices to Member States. The importance of Europol Unit Focal Point Travellers that deals directly with the foreign fighters, is on the rise as well. Currently, the system has registered nearly 5,000 foreign fighters. Worth mentioning is also establishment of unit dealing with extremist content on the Internet, the EU's Internet Referral Unit. Especially in the field of prevention the EU made significant steps, which would in the longer term have a positive effect. Finally, the EU has managed to put into practice the directive on Passenger name records of travelers, which was one of the key measures in the fight against the foreign fighters.

Literatura

Monografie

BJØRGO, T. 2005. *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*. London: Routledge.

BURES, O. 2011. *EU Counterterrorism Policy: A Paper Tiger?* Farnham; Burlington, Vt.: Ashgate.

GUELKE, Adrian. 1995. *The age of terrorism and the international political system*. New York: In the United States of America and in Canada distributed by St. Martin's Press. Library of international relations (Series), 2. ISBN 1850439524.

Odborné články:

ABADIE, Alberto. 2006. Poverty, Political Freedom, and the Roots of Terrorism. *American Economic Review* [online]. 96(2), 50-56 [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.1257/000282806777211847. ISSN 00028282. Dostupné z: <http://pubs.aeaweb.org/doi/abs/10.1257/000282806777211847>

BAKKER, Edwin a Eelco KESSELS. 2012. The OSCE's efforts to counter violent extremism and radicalization that lead to terrorism: A comprehensive approach addressing root causes? *Security and Human Rights* [online]. 23(2), 89-99 [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.1163/18750230-90000004. ISSN 18747337. Dostupné z WWW: <http://booksandjournals.brillonline.com/content/journals/10.1163/18750230-90000004>

BERREBI, Claude. 2003. Evidence About The Link Between Education, Poverty and Terrorism Among Palestinians. *SSRN Electronic Journal* [online]. [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.2139/ssrn.487467. ISSN 15565068. Dostupné z WWW: <http://www.ssrn.com/abstract=487467>

BÎRSAN, Constantin-Marian a Gheorghe-Cristian BOANGAR. 2014. *EUROPEAN UNION'S INTELLIGENCE EFFECTIVENESS IN COMBATING TERRORISM: EUROPOL - A CRITICAL ANALYSIS* [online]. 1-10 s. Dostupné z WWW: <http://search.proquest.com/docview/1747378191?accountid=15618>

BLOOM, Mia a Cale HORNE, 2009. 'Is Terrorism the "Poor Man's Patent"?: Evaluating the Causal Connection between Education, Poverty, and Political Violence', *Conference Papers -- International Studies Association*, pp. 1-40. [online]. [cit. 2016-07-29]. Dostupné z WWW: http://citation.allacademic.com/meta/p311565_index.html

BOER, Monica Den. 2015. *Counter-Terrorism, Security and Intelligence in the EU: Governance Challenges for Collection, Exchange and Analysis*. *Intelligence and National Security* [online]. 30(2-3), 402-419 [cit. 2016-07-24]. DOI: 10.1080/02684527.2014.988444. ISSN 02684527. Dostupné z WWW: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02684527.2014.988444>

BUREŠ, Oldřich. 2016. Intelligence sharing and the fight against terrorism in the EU: lessons learned from Europol. *European View* [online]. 15(1), 57-66 [cit. 2016-07-24]. DOI: 10.1007/s12290-016-0393-7. ISSN 17816858. Dostupné z WWW: <http://link.springer.com/10.1007/s12290-016-0393-7>

BURES, Oldřich. 2010. Eurojust's Fledgling Counterterrorism Role. *Journal of Contemporary European Research*. [online]. 6 (2), 236-256 [cit. 2016-07-24]. ISSN: 1815347X. Dostupné z WWW: <http://www.jcer.net/index.php/jcer/article/view/274/225>

BURGOON, B. 2006. On Welfare and Terror: Social Welfare Policies and Political-Economic Roots of Terrorism. *Journal of Conflict Resolution* [online]. 50(2), 176-203 [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.1177/0022002705284829. ISSN 00220027. Dostupné z: <http://jcr.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/0022002705284829>

COOLSAET, Rik. 2010. *EU counterterrorism strategy: value added or chimera?* *International Affairs* [online]. 86(4), 857-873 [cit. 2016-07-20]. DOI: 10.1111/j.1468-2346.2010.00916.x. ISSN 00205850. Dostupné z WWW: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1468-2346.2010.00916.x>

CRENSHAW, Martha. 1998. "The logic of terrorism: Terrorist behavior as a product of strategic choice." In Walter Reich (ed.), *Origins of terrorism: Psychologies, ideologies, theologies, states of mind*. Washington, D.C.: Woodrow Wilson Center Press.

De VRIES, Gils. 2006. The European Union and the fight against terrorism Presentation by Gijls de Vries, EU Counter-Terrorism Co-ordinator, at the seminar of the Centre for European Reform in Brussels, 19 [online]. [cit. 2016-01-29]. Dostupné z WWW: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/060119CenterEuropeanReform.pdf>

DALGAARD-NIELSEN, Anja. 2010. Violent Radicalization in Europe: What We Know and What We Do Not Know. *Studies in Conflict & Terrorism* [online]. 33(9), 797-814 [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.1080/1057610X.2010.501423. ISSN 1057610x. Dostupné z WWW: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1057610X.2010.501423>

DEFLEM, Mathieu. 2006. *Europol and the Policing of International Terrorism: Counter-Terrorism in a Global Perspective*. DOI: 10.1080/07418820600869111. ISBN 10.1080/07418820600869111. Dostupné z WWW: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/07418820600869111>

FRANKS, Jason. 2009. Rethinking the Roots of Terrorism: Beyond Orthodox Terrorism Theory—A Critical Research Agenda*. *Global Society* [online]. 23(2), 153-176 [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.1080/13600820902766219. ISSN 13600826. Dostupné z WWW: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13600820902766219>

FREYTAG, Andreas, Jens J. KRÜGER, Daniel MEIERRIEKS a Friedrich SCHNEIDER. 2011. The origins of terrorism: Cross-country estimates of socio-economic determinants of terrorism. *European Journal of Political Economy* [online]. 27, S5-S16 [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.1016/j.ejpoleco.2011.06.009. ISSN 01762680. Dostupné z WWW: <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0176268011000723>

GANOR, Boaz. 2011. An Intifada in Europe? A Comparative Analysis of Radicalization Processes Among Palestinians in the West Bank and Gaza versus Muslim Immigrants in Europe. *Studies in Conflict & Terrorism* [online]. 34(8), 587-599 [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.1080/1057610X.2011.582629. ISSN 1057610x. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1057610X.2011.582629>

GUILD, ELSPETH. 2008. The Uses and Abuses of Counter-Terrorism Policies in Europe: The Case of the 'Terrorist Lists'*. *JCMS: Journal of Common Market Studies* [online]. 46(1), 173-193 [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.1111/j.1468-5965.2007.00772.x. ISSN 00219886. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1468-5965.2007.00772.x>

KHAN, M., a A., AZAM, (2008). 'ROOT CAUSES OF TERRORISM: AN EMPIRICAL ANALYSIS', *Journal Of Interdisciplinary Studies*, [online] 20, 1/2, pp. 65-86. [cit. 2016-07-29].

KING, Michael a Donald M. TAYLOR. 2011. The Radicalization of Homegrown Jihadists: A Review of Theoretical Models and Social Psychological Evidence. *Terrorism and Political Violence* [online]. 23(4), 602-622 [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.1080/09546553.2011.587064. ISSN 09546553. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546553.2011.587064>

KIS-KATOS, Krisztina, Helge LIEBERT a Günther G. SCHULZE. 2011. On the origin of domestic and international terrorism. *European Journal of Political Economy* [online]. 27, S17-S36 [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.1016/j.ejpoleco.2011.02.002. ISSN 01762680. Dostupné z: <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0176268011000231>

KIVIMÄKI, Timo. 2007. Can development and democratization address the root causes of terrorism in Southeast Asia? 1. *The Pacific Review* [online]. 20(1), 49-73 [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.1080/09512740601133203. ISSN 09512748. Dostupné z WWW: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512740601133203>

KRUEGER, Alan. . a Jitka MALEČKOVÁ, 2003. Education, Poverty and Terrorism: Is There a Causal Connection? In: *Journal of Economic Perspectives.*, vol. 17, no. 4, pp. 119-144. [online]. [cit. 2016-07-29].

KURRILD-KLITGAARD, Peter, Mogens K. JUSTESEN a Robert KLEMMENSEN. 2006-9-8. The political economy of freedom, democracy and transnational terrorism. *Public Choice* [online]. 128(1-2), 289-315 [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.1007/s11127-006-9055-7. ISSN 00485829. Dostupné z WWW: <http://link.springer.com/10.1007/s11127-006-9055-7>

KRUGLANSKI, Arie W. a Shira FISHMAN. 2006. The Psychology of Terrorism: "Syndrome" Versus "Tool" Perspectives. *Terrorism and Political Violence* [online]. 18(2), 193-215 [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.1080/09546550600570119. ISSN 09546553. Dostupné z WWW: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546550600570119>

LA BAUME, Maia a Giulia PARAVICINI. 2015. Europe's intelligence 'black hole'. *Politico.eu*. [Online] [cit. 2016-07-07]. Dostupné z WWW: <http://www.politico.eu/article/europes-intelligence-black-hole-europol-fbi-cia-paris-counter-terrorism/>

MACKENZIE, Alex, Oldrich BURES, Christian KAUNERT a Sarah LÉONARD. 2013. The European Union Counter-terrorism Coordinator and the External Dimension of the European Union Counter-terrorism Policy. *Perspectives on European Politics and Society* [online]. 14(3), 325-338 [cit. 2016-07-27]. DOI: 10.1080/15705854.2013.817810. ISSN 15705854. Dostupné z WWW:

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15705854.2013.817810>

MOGHADDAM, Fathali M. 2005. The Staircase to Terrorism: A Psychological Exploration. *American Psychologist* [online]. 60(2), 161-169 [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.1037/0003-066X.60.2.161. ISSN 1935990x. Dostupné z:

<http://doi.apa.org/getdoi.cfm?doi=10.1037/0003-066X.60.2.161>

MONAR, Jörg. 2007. The EU's approach post-September 11: global terrorism as a multidimensional law enforcement challenge. *Cambridge Review of International Affairs* [online]. 20(2), 267-283 [cit. 2016-07-27]. DOI: 10.1080/09557570701414633. ISSN 09557571. Dostupné z WWW:

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09557570701414633>

NEWMAN, Edward. 2006. Exploring the "Root Causes" of Terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*[online]. 29(8), 749-772 [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.1080/10576100600704069. ISSN 1057610x. Dostupné z:

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576100600704069>

OCCHIPINTI, John D. 2015. Still Moving Toward a European FBI? Re-Examining the Politics of EU Police Cooperation. *Intelligence and National Security* [online]. 30(2-3), 234-258 [cit. 2016-07-24]. DOI: 10.1080/02684527.2014.988449. ISSN 02684527. Dostupné z WWW: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02684527.2014.988449>

PIAZZA, James A. 2006. Rooted in Poverty?: Terrorism, Poor Economic Development, and Social Cleavages 1. *Terrorism and Political Violence* [online]. 18(1), 159-177 [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.1080/095465590944578. ISSN 09546553. Dostupné z:

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/095465590944578>

PIAZZA, J. A. 2007. Global Poverty, Inequality, and Transnational Terrorism: A Research Note. In: *Perspectives on Terrorism*. [online]. vol. 1, no. 4. [cit. 2014-01-17]. Dostupné z WWW: <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/16/html>

PILAT, Joseph F. 2013. The causes of terrorism. *Journal of Organisational Transformation & Social Change*[online]. 6(2), 171-182 [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.1386/jots.6.2.171_1. ISSN 14779633. Dostupné z WWW: http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1386/jots.6.2.171_1

RICHARDS, ANTHONY. 2011. The problem with 'radicalization': the remit of 'Prevent' and the need to refocus on terrorism in the UK. *International Affairs* [online]. 87(1), 143-152 [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.1111/j.1468-2346.2011.00964.x. ISSN 00205850. Dostupné z WWW: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1468-2346.2011.00964.x>

ROZÉE, Stephen, Christian KAUNERT a Sarah LÉONARD. 2013. Is Europol a Comprehensive Policing Actor? *Perspectives on European Politics and Society* [online]. 14(3), 372-387 [cit. 2016-07-24]. DOI: 10.1080/15705854.2013.817808.

ISSN 15705854. Dostupné z WWW:

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15705854.2013.817808>

SAGEMAN, M. 2008. A Strategy for Fighting International Islamist Terrorists. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science [online]. 618(1), 223-231 [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.1177/0002716208317051. ISSN 00027162. Dostupné z: <http://ann.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/0002716208317051>

SEDGWICK, Mark. 2010. The Concept of Radicalization as a Source of Confusion. Terrorism and Political Violence [online]. 22(4), 479-494 [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.1080/09546553.2010.491009. ISSN 09546553. Dostupné z WWW: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09546553.2010.491009>

SCHMID, Alex. 2004. *TERRORISM -- THE DEFINITIONAL PROBLEM*. Case Western Reserve Journal Of International Law. [online]. 36(2/3), 103-147 [cit. 2016-07-29].

SILBER, Mitchell D. a Arvin BHATT. 2007. Radicalization in the West: The Homegrown Threat. New York: NYPD Intelligence Division. [online]. [cit. 2016-07-29]. Dostupné z WWW: http://sethgodin.typepad.com/seths_blog/files/NYPD_Report-Radicalization_in_the_West.pdf.

VON HIPPEL, Karin. 2002. The Roots of Terrorism: Probing the Myths. The Political Quarterly [online]. 73(s1), 25-39 [cit. 2016-07-29]. DOI: 10.1111/1467-923X.73.s1.4. ISSN 00323179. Dostupné z WWW: <http://doi.wiley.com/10.1111/1467-923X.73.s1.4>

WITTENDORP, Stef. 2016. *Conducting Government: Governmentality, Monitoring and EU Counter-Terrorism*. Global Society [online]., 30(3), 465-483 [cit. 2016-07-19]. DOI: 10.1080/13600826.2016.1173653. ISSN 1360-0826. Dostupné z WWW: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13600826.2016.1173653>

ZIMMERMANN, Doron. 2006. The European Union and Post-9/11 Counterterrorism: A Reappraisal. *Studies in Conflict & Terrorism* [online]. 29(2), 123-145 [cit. 2016-07-27]. DOI: 10.1080/10576100500522215. ISSN 1057610x. Dostupné z WWW: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576100500522215>

Elektronické zdroje:

AHMAD, Javid. 2015. 5 Paths to Islamic Radicalization. The National Interest. [online]. [cit. 2016-07-29]. Dostupné z WWW: <http://nationalinterest.org/feature/5-paths-islamic-radicalization-12269>.

AIVD. 2006. Violent Jihad in the Netherlands: Current trends in the Islamist terrorist threat. General Intelligence and Security Service. [online]. [cit. 2016-07-29]. Dostupné z WWW: <https://fas.org/irp/world/netherlands/violent.pdf>.

BBC. 2015. Paris attacks: What happened on the night. [bbc.com](http://www.bbc.com/news/world-europe-34818994)[Online] [cit. 2016-07-07]. Dostupné z WWW: <http://www.bbc.com/news/world-europe-34818994>

BIGO, Didier., a Sergio., CARRERA a Elspeth. GUILD, a R.J.B. WALKER, R.J.B. 2007. The Changing Landscape of European Liberty and Security: Mid-Term Report on the Results of the CHALLENGE Project (Brussels: Centre for European Policy Studies). [online]. [cit. 2016-07-29]. Dostupné z WWW: <https://www.ceps.eu/system/files/book/1468.pdf>

BIGO, Didier et al. 2014. Preventing and countering youth radicalisation in the EU. DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES. [Online] 2014. [Citace: 10. 4 2016.] [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/JOIN/2014/509977/IPOL-LIBE_ET\(2014\)509977_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/JOIN/2014/509977/IPOL-LIBE_ET(2014)509977_EN.pdf).

BIGO, Didiet et al. 2016. *The EU Counter-Terrorism Policy Responses to the Attacks in Paris: Towards an EU Security and Liberty Agenda*. CEPS paper in Liberty and Security. [Online] 81, 1-18 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z WWW: <https://www.ceps.eu/system/files/LSE81Counterterrorism.pdf>

BOSSONG, Raphael. 2008. THE EU'S MATURE COUNTERTERRORISM POLICY – A CRITICAL HISTORICAL AND FUNCTIONAL ASSESSMENT . LSE. [Online] 2008. [Citace: 29. 6 2016.] <http://www.lse.ac.uk/internationalRelations/centresandunits/EFPU/EFPUpdfs/EFPUchallengewp9.pdf>.

CAPPELLO, Gabriella et al. 2016. *Foreign fighters: a new challenge for the EU counterterrorism strategy. How to tackle effectively foreign fighters. Existing and innovative legal tools*. Themis competition. [online] [cit. 2016-07-27]. Dostupné z WWW: http://www.ejtn.eu/Documents/THEMIS%202016/Semi%20A/Italy_TH_2016_01.pdf

CASALE, Davide. 2008. EU Institutional and Legal Counter-terrorism Framework. Defence Against Terrorism Review [online]. 1(1), 49-78 [cit. 2016-07-24]. ISSN: 1307-9190. Dostupné z WWW: http://www.tmmm.tsk.tr/publication/datr/volume1/04-EU_Institutional_and_Legal_Counter-terrorism_Framework.pdf

CENTER FOR TERROR ANALYSIS. 2013. Assessment of the Terror Threat against Denmark. pet.dk. [online]. [cit. 2016-07-29]. Dostupné z WWW: https://www.pet.dk/English/~/_media/Engelsk/2013VTDENGENDpdf.aspx.

CONINSX Michéle a Jose da MOTA . 2009, The International Role of Eurojust in Fighting Organized Crime and Terrorism. European Foreign Affairs. [Online] 14(2). 165-169. [cit. 2016-07-07]. ISSN: 1384-6299. Dostupné z WWW: <https://www.kluwerlawonline.com/abstract.php?id=EERR2009013>

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. 2001. Conclusion and Plan of Action of the Extraordinary European Council Meeting on 21 September 2001. Council of the European Union. [Online] [cit. 2016-07-07]. Dostupné z WWW: <http://www.consilium.europa.eu/en/workarea/downloadasset.aspx?id=40802198169>.

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. 2002. *Council Decision of 19 December 2002 on the implementation of specific measures for police and judicial co-operation to combat*

terrorism in accordance with article 4 of the Common Position 2001/931/CSFP. Council of the European Union. [Online] [cit. 2016-07-07]. Dostupné z WWW: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32003D0048>

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. 2004. DECLARATION ON COMBATING TERRORISM. Council of the European Union. [Online][cit. 2016-07-07]. Dostupné z WWW:<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/DECL-25.3.pdf>.

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. 2005a. European Counter Terrorism Strategy. Council of the European Union. [Online] [cit. 2016-07-07]. Dostupné z WWW: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2014469%202005%20REV%204>

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. 2005b. *The European Union Strategy for Combating Radicalisation and Recruitment to Terrorism*. Council of the European Union. [Online] [cit. 2016-07-07]. Dostupné z WWW:<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2014781%202005%20REV%201>

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. 2013. *Foreign fighters and returnees from a counter-terrorism perspective, in particular with regard to Syria*. Council of the European Union [online] [cit. 2016-07-27].

Dostupné z WWW: <http://www.statewatch.org/news/2013/jul/eu-council-terr-coordinator-syria-9946-13.pdf>

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. 2014. The challenge of foreign fighters and the EU's response.

Council of the European Union [online] [cit. 2016-07-27].

Dostupné z WWW: http://www.consilium.europa.eu/en/policies/pdf/factsheet_foreign_fighters_en_pdf/

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. 2015. Informal meeting of the Heads of State or Government Brussels, 12 February 2015 - Statement by the members of the European Council Council of the European Union. [online] [cit. 2016-07-27].

Dostupné z WWW: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/02/150212-european-council-statement-fight-against-terrorism/>

EPRS. 2016. *Foreign fighters – Member State responses and EU action*. European Parliament. [online] [cit. 2016-07-27]. Dostupné z WWW:

<http://www.europarl.europa.eu/EPRS/EPRS-Briefing-579080-Foreign-fighters-rev-FINAL.pdf>

EUROACTIV. 2013. EU a boj proti terorismu. [online]. [cit. 2016-01-29]. Dostupné z WWW: <http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/link-dossier/eu-a-boj-proti-terorismu>

EUROJUST. 2009. Výroční zpráva za rok 2009. Eurojust.eu[Online] [cit. 2016-07-07]. Dostupné z WWW:

<http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/corporate/eurojust%20Annual%20Reports/Annual%20Report%202009/Annual-Report-2009-CS.pdf> 2009

EUROJUST. 2011. Výroční zpráva za rok 2011. Eurojust.eu[Online] [cit. 2016-07-07]. Dostupné z WWW: <http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/corporate/eurojust%20Annual%20Reports/Annual%20Report%202011/Annual-Report-2011-CS.pdf>

EUROJUST. 2013. Výroční zpráva za rok 2013. Eurojust.eu[Online] [cit. 2016-07-07]. Dostupné z WWW: <http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/corporate/eurojust%20Annual%20Reports/Annual%20Report%202013/Annual-Report-2013-CS.pdf>

EUROJUST. 2015. *Annual Report 2015*. Eurojust.eu[Online] [cit. 2016-07-07]. Dostupné z WWW: <http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/corporate/eurojust%20Annual%20Reports/Annual%20Report%202015/Annual-Report-2015-EN.pdf>

EUROPEAN COMMISSION'S EXPERT GROUP ON VIOLENT RADICALIZATION. 2008. *Radicalisation Processes Leading to Acts of Terrorism*. [online]. [cit. 2016-07-29]. Dostupné z WWW: http://www.rikcoolsaet.be/files/art_ip_wz/Expert%20Group%20Report%20Violent%20Radicalisation%20FINAL.pdf.

EUROPEAN COMMISSION. 2014. *Strengthening the EU's response to radicalisation and violent extremism* [online] [cit. 2016-07-27]. Dostupné z WWW: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-18_en.htm

EUROPEAN POLICE OFFICE. 2011. *Europol Review: General Report on Europol Activities* Europol. [Online] [cit. 2016-07-07]. Dostupné z WWW: <https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/europolreview2011.pdf>

EUROPOL. 2015. *European Union Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT) 2015*. Europol. [online] [cit. 2016-07-27]. Dostupné z WWW: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/p_europol_tsat15_09jun15_low-rev.pdf

EUROPOL. 2016. *European Union Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT) 2016*. Europol. [online] [cit. 2016-07-27]. DOI 10.2813/525171. ISSN 2363-0876 Dostupné z WWW: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/europol_tesat_2016.pdf

EVROPSKÝ PARLAMENT ZPRAVODAJSTVÍ. 2016. *Evropský parlament podpořil směrnici EU o užívání údajů jmenné evidence cestujících (PNR)*. Europa.eu [Online] [cit. 2016-07-07]. Dostupné z WWW: [http://www.europarl.europa.eu/news/cs/news-room/20160407IPR21775/EP-podpo%C5%99il-sm%C4%9Brnici-EU-o-u%C5%BE%C3%ADv%C3%A1n%C3%AD-%C3%BAadaj%C5%AF-jmenn%C3%A9-evidence-cestuj%C3%ADc%C3%ADch-\(PNR\)](http://www.europarl.europa.eu/news/cs/news-room/20160407IPR21775/EP-podpo%C5%99il-sm%C4%9Brnici-EU-o-u%C5%BE%C3%ADv%C3%A1n%C3%AD-%C3%BAadaj%C5%AF-jmenn%C3%A9-evidence-cestuj%C3%ADc%C3%ADch-(PNR))

EVROPSKÁ RADAa. Protiteroristický koordinátor. Evropská rada. [online] [cit. 2016-07-27]. Dostupné z WWW: <http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/fight-against-terrorism/counter-terrorism-coordinator/>

EVROPSKÁ RADAb. Reakce na problematiku zahraničních teroristických bojovníků a nanedávné teroristické útoky v Evropě. Evropská rada.[online] [cit. 2016-07-27]. Dostupné z WWW: <http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/fight-against-terrorism/foreign-fighters/>

EVROPSKÁ RADA. 2015. *Závěry Rady Evropské unie a členských států zasedajících v Radě o posílení reakce trestního soudnictví na radikalizaci vedoucí k terorismu a násilnému extremismu.*

Evropská rada.[online] [cit. 2016-07-27].

Dostupné z WWW: <http://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2015/11/20-conclusions-radicalisation/>

FOLTIN, Pacel a David, ŘEHÁK. 2007. *Mezinárodní spolupráce v boji proti terorismu.* Obrana a Strategie. [Online] [cit. 2016-07-07]. Dostupné z WWW: <http://www.obranaastrategie.cz/cs/aktualni-cislo-1-2007/clanky/mezinarodni-spoluprace-v-boji-proti-terorismu.html#.V5ddhLiLS01>

GALBERT de, Simon. 2016. *The Urgent Need to Prove the European Union Relevant on Counterterrorism.* CSIS [Online] [cit. 2016-07-07]. Dostupné z WWW: <https://www.csis.org/analysis/urgent-need-prove-european-union-relevant-counterterrorism>

HUNTER, Shireen. 2015. *Muslim Radicalization in Europe: Roots and Resolution.* Lobelog: Foreign Policy. [online]. [cit. 2016-07-29]. Dostupné z WWW: <https://lobelog.com/muslim-radicalization-in-europe-roots-and-resolution/>.

ICSR. 2007. *Recruitment and Mobilisation for the Islamist Militant Movement in Europe .* The International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence. [online] [cit. 2016-07-29]. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/home-affairs/doc_centre/terrorism/docs/ec_radicalisation_study_on_mobilisation_tactics_en.pdf.

ICCT. 2016. *The Foreign Fighters Phenomenon in the European Union.* IICT.nl [online] [cit. 2016-07-27]. Dostupné z WWW: http://icct.nl/wp-content/uploads/2016/03/ICCT-Report_Foreign-Fighters-Phenomenon-in-the-EU_1-April-2016_including-AnnexesLinks.pdf

KHANDEKAR, Gauri. 2011. *The EU as a Global Actor in Counter Terrorism.* Cultural Diplomacy. [Online] 2011. [Citace: 15. 6 2015.] <http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant-papers/eu/Gauri-Khandekar-The-EU-as-a-Global-Actor-in-Counter-Terrorism.pdf>.

KHOSROKHAVAR, Farhad. 2009. *Jihadism in Europe and the Middle East.* Centre for Studies in Islamism and Radicalisation. [online] [cit. 2016-07-29]. Dostupné z WWW http://www.ps.au.dk/fileadmin/site_files/filer_statskundskab/subsites/cir/pdf-filer/H%C3%A6fte2final.pdf.

MARTINEZ- Mortera, Camillo. 2015. AFTER PARIS: WHAT'S NEXT FOR THE EU'S COUNTER-TERRORISM POLICY? Centre for European Reform. [online]. [cit. 2016-07-29]. Dostupné z WWW: <http://www.cer.org.uk/insights/after-paris-what%E2%80%99s-next-eu%E2%80%99s-counter-terrorism-policy>.

OFFICIAL JOURNAL OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, 2002. Council Framework Decision FRAMEWORK DECISION of 13 June 2002 on combating terrorism (2002/475/JHA). [online]. [cit. 2016-01-29]. Dostupné z WWW: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:164:0003:0007:EN:PDF>

OFFICIAL JOURNAL OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, 2001. Council common position of 27 December 2001 on the application of specific measures to combat terrorism [online]. [cit. 2016-01-29]. Dostupné z WWW: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:344:0093:0096:EN:PDF>

OLESEN, Thomas. 2009. Social Movement Theory and Radical Islamic Activism. Centre for Studies in Islamism and Radicalisation. [online]. [cit. 2016-07-29]. Dostupné z WWW: http://www.ps.au.dk/fileadmin/site_files/filer_statskundskab/subsites/cir/pdf-filer/H%C3%A6fte2final.pdf.

OXFORD DICTIONARY. Failed state. [online]. [cit. 2016-01-29]. Dostupné z: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/failed-state>

PRECHT, Thomas. 2007. Home Grown Terrorism and Islamic Radicalisation in Europe: From conversion to terrorism. Danish Ministry of Justice). [online]. [cit. 2016-07-29]. Dostupné z WWW: http://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningspuljen/2011/2007/Home_grown_terrorism_and_Islamist_radicalisation_in_Europe_-_an_assessment_of_influencing_factors__2_.pdf.

STEINBERG, James. 2002. "Counterterrorism: A New Organizing Principle for American National Security?..The Brookings Review.[online].73(s1), 25-39 [cit. 2016-07-29]. Dostupné z WWW: <http://www.brookings.edu/research/articles/2002/06/summer-terrorism-steinberg>

STRATEGIC COMMENTS. 2005. The EU's role in counter-terrorism.*Strategic Comments* [online]. 11(2), 1-2 [cit. 2016-07-27]. DOI: 10.1080/1356788051122. ISSN 13567888. Dostupné z WWW: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1356788051122>

WEYMBERG, Anne et al. 2015. "Lisbonisation" of Europol and Eurojust : an in depth analysis for the European Parliament. European Area of Freedom Security & Justice. [online]. [cit. 2016-07-27].. Dostupné z WWW: <https://free-group.eu/2015/02/08/lisbonisation-of-europol-and-eurojust-an-in-depth-analysis-for-the-european-parliament/>

WIKTOROWICZ, Quintan. 2004. JOINING THE CAUSE: AL-MUHAJIROUN AND RADICAL ISLAM. [online]. [cit. 2016-07-29]. Dostupné z WWW: <http://insct.syr.edu/wp-content/uploads/2013/03/Wiktorowicz.Joining-the-Cause.pdf>.

Rozhovory

Rozhovor Andor Šándor. 26.7. 2015

Rozhovor Tomáš Weiss. 26.7. 2015

Rozhovor Alexandr MaCkenzie, 27.7. 2015

Rozhovor Rik Coolseat. 25.7. 2015

Seznam použitých zkratk

EU – Evropská unie

USA – Spojené státy americké

RAN – Radicalization Awareness Network

SIS II – Schengenský informační systém

Seznam příloh

Příloha č. 1: Osnova rozhovorů s experty

Přílohy

Příloha č.1: Osnova rozhovorů s experty

Jako hodnotíte EU a její counter-terrorism polices?

Kde vidíte rezervy, kde naopak její silné stránky?

Jakého největšího úspěchu v rámci boje proti EU podle Vás zatím dosáhla?

Jak byste kriticky zhodnotil/a roli níže popsaných institucí v boji proti terorismu?

Kde vidíte jejich limity a vidíte prostor pro zlepšení?

Europol:

Eurojust:

EU Counterterrorism Coordinator

:

Jak hodnotíte snahy EU v boji proti radikalizaci obyvatelstva?

Jsou podle Vás dostatečné?

Proč?

V současné době je fenomén tzv. Foreign Fighters v EU označován za jedno z největších rizik směrem k terorismu. Jak tento fenomén hodnotíte?

Jak hodnotíte postup EU této oblasti?

Je podle Vás dostatečný?

Je něco, na co by se podle Vás EU měl speciálně zaměřit?